LIPPMANN
KARLSBADI
PEZSGŐ-PORA

A karlsbadi ásványvizekből nyert forrás-terények segitségével készitve, tehát ezek minden hatályos anyagát tartalmazzák és minden gyógyitó tulajdonait különö« érvényre juttatják.

Étvágyat gerjeszt. | Használata kellemes.
Emésztést elömozdit. | Gyomorbajban szenvedőknek Vade-mecuma. | Hatása biztos.

Felülmulhatlan hashajtó szer.

Kivételes gyors és biztos hatással.

Kellemes, olcsó, kényelmes.

Egészséges! tehát üditő!

minden csikarólag működő hajtószer, pilula stb. fölött előny- ben részesitendő. — Orvosilag ajánlva gyomor-, bél-, máj- vese- és hólyagbajoknál.

Elismert és sokat keresett háziszer.

Emésztési gyengeség vagy megzavart emésztésnél, étvágy- hiány, ülő életmód által előidézett ömlés- s bél-atonia, nyál- kásság és évés utáni roszullét, kellem : fölbőfögés, felfu- vódás, gyomorhév, gyomorfájdalom, — nyomás vagy görcs, értódulás, főfájás, szédelgés, migraine, vérrekedés, aranyér, endetlen székelés és makacs székrekedésnél. Approbált szer özvérség ellen. Valódi csak akkor, ha minden adagon védjegy, Lippmann kezevonása, látható.

Kapható eredeti dobozonként 12 pár 2 forint, egyes párok 0 kr.-jával, minden bel- és külföldi gyógyszertárban frt 15 kr. beküldése mellett egy eredeti doboz bérmentve küldetik. 1 dobozánál kevesebb nem küldetik.

Központi szétküldés: LIPPMANN gyógyszertára, Karlsbadban.

Főtelét ág részére: 2647

TÖRÖK JOZSEF ur gyógyszertára, Budapesten.

Raktárak Magyarországban következő gyógyszerész uraknál: Budapesten: város gyógyszertár a «Sz. Háromsághoz» gyógyszertár a «Nagy Istvánhoz», gyógyszertár a «Magyar király»-hoz, gyógyszertár a «Nádorhoz». Alsó-Kubin: Kralik. Bártfán: Toperczer. Békésen: Debreczeny. Baján: Geiger. Csabán: Sódy, Varság, Badics. Debreczenben: Dr. Rothkneck. Győrben: Lipóczy. Holics: Mühlhauer. Kőmeszővásárhelyen: Kiss. Kaposvár: Czollner, Babachay. Kecskemét: Molnár. Kanizsában: Vladi. Kőszeg: Küttel. Kassa: Gállik. Komárom: Kirchner. Losun-Szt.-Mártonban: Szántó. Lugoson: Vértes. Mágócs: Seny. Miskolczon: Dr. Hercz. Dr. Rácz. Moór: Girsik. Munkácson: Gottlier. Nyitrán: Govát, Cornál. Nagy-Becskerek: Menczer. Nagy-Szalontán: Kovács. Nagyváradon: Molnár, Héring. Nyiregyházán: Korányi, Lerer, Szopko. Nagy-Kanizsán: Belna. Pancsova: Bauer. Pozsonyban: Adler, Heinrici, Pisztory, Soolcz. Pécs: Balázs, Kovács, Sipőcz. Sopron: Csatho, Grauer. Szabadkán: Décsi, Joó. Selmeczbányán: Stanka. Szarvas-Ujhely: Pintér. Székesfehérvár: Diebalh. Szeged: Barcsay. Szatmár: Rosin. Szegszárd: Szandy. Tolna: Gömbös. Tata: Mennich. Temesvár: Jahner, Hönig, Tárczay. Ujvidék: Gro-singer. Verseczen: Müller, Kücher, Strach. Veszprém: Ferenczy. Zombor: Gallé, Sauerborn.

Raktárak Erdélyországban következő gyógyszerész uraknál: Brassóban: Hornung, Kellemen, Kugler, Jekelius. Balázsfalva: Schmiess özvegye Fogarason: Hermann. Kolozsvárott: Gurdhardt. Nagy-Szebenben: Morscher. Székely-Udvarhelyen: Koncz.

Raktárak Horvátország és Szlavoniában következő gyógyszerész uraknál: Zágrab: Katkic, Kögl, Pecic, Pospisil, Schwarcz. Be'ovár: Serzic, Bród: Steppesel. Eszék: Dienes. Károlyváros: Findeis, Sest. Vladovic. Kaprina: Fink. Kapronczа: Wirth. Szisszek: Kubányis. Vukovár: Kraicovic. Varasdon: Riedl.

Folyékony
Glycerin-Crême.

A folyékony glycerin-crême sikerült egyesitése a legártatlanabb szereknek, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak fiatalos frissességét fóntartják. Óvszer a levegő, szél és nap befolyása ellen, eltávolitja a szeplőt, napszítést, máj foltot és minden hasonló arcztisztátlanságot. Egy üveg ára frt 1 20.

Legfinomabb glycerin-szappan glycerin és illatos növényekből, kitünően tisztit és élénkiti a bőrt, és a finom piperaszappan minden kivánt előnyeivel bir Darabja kék papirban 35 krajczár.

Párisi hölgypor a börnek leggyengédebb fehér szint adja, és ártatlanasága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. — Hölgyeknél, ugy férfiaknál is borotválás után nagy kedveltségnek örvend. — Egy doboz ára 50 kr., (fehér és rózsaszin) tollal 1 frt.

Kézmosó-por mandula-szappan és spermacetből készitve, a legártatlanabb arcz- és kézbőr tisztitó szer. 1 doboz ára 50 kr.

Rouge végétal kitünő arczpirositó szer nappalra és estére. — Ára 50 krajczár.

Török József gyógyszerésznél, Budapest, király-utcza 12.

Hamisitott hölgypor-tól és glycerin-creme-től óvakodni tessék. Csak az tekintendő valódinak, melyben dobozán, valamint használati utasitásán a mellékelt védjegy van.

Brünni kelméket
2662 elegans
tavaszi és nyári öltözetre,
3.20 métert, azaz 4 bécsi rőföt kitevő szelvényekben
4 frt 80 kr.-ért igen finom,
7 frt 10 kr.-ért legfinomabb,
10 frt 50 kr.-ért legeslegfin.
valódi gyapjuszövetből
szállit az összeg postautánvétele mellett a hiteles és szilárdnak ismert
Siegel-Imhof
Tuchfabriks-Niederlage
BRÜNNBEN.
Nyilatkozat: A fönnebbi czég, hála szilárdságának a vevők részéről nagy bizalomnak örvend. Ezt bizonyitja, hogy a Siegel-Imhof czég minta nélküli megrendeléseknél is kevés pénzért valóban a legjobb árut szállitja.
De miután szédelgő czégek Brünni áruk köpenye alatt garázdálkodnak, a fönnebbi czég ennek ellenében kivánatra mintákat is küld, ingyen és bérmentve.

Franczia folyékony
hajfestő-szer
(Chromatique Parisien),
melylyel minden hajat tetszés szerint 10 perez alatt állandóan megfesthetni fekete, barna v. szőkére. Tulajdonságai: a szin állandó s a természetes szintől meg nem különböztethető, az alkalmazás egyszerü. Ára 2 frt. A készülékek (csészék, kefék stb.) 60 kr. — Főraktár: Budapesten, Török Józs. gyógyszertára, király-utcza 12. szám

Ki akar!!!
olcsón és szilárdan beváltani, hozassa meg a nyári katalogust, eredeti illustrácziókkal, nap- és esernyőkről, kalapok, nyakkendők, bőrárúk, pálczák, diszmű- és luxus-tárgyakból
Rix első bécsi üzlettelepéből, Bécs, II.
E katalogus ingyen és bérmentve küldetik.

Szülők és gyámok figyelmébe!
Egy 26 éves fiatal ember, ki egy gyár-üzletet nagyobb vidéki városban jelenleg átvehet, házassági szempontból illő ismeretséget keres; az üzletben átlag 20 ember folyton foglalkozásban áll. Ajánlatokat arczképpel és a körülmények pontos megnevezésével «Ajánlat 26. sz.» a. a. elfogad Mezei Antal hirdetési irodája, Budapesten, Dorottya-utcza 6. sz. Legnagyobb titoktartás mellett az arczkép visszaküldetik; közvetitők kizárva.

Fontos hölgyeknek!

Mily magas értékkel birnak varrással foglalkozó házi nők és házi leányok előtt, valamennyi fehérnemüre, a jó előállitásu czérnagombok, eléggé ismeretes. Ennek folytán bátorkodik a 45 év óta fennálló és jóhirü bécsi czérnagomb-gyár a t. hölgyeket, figyelmeztetni, hogy csekélyebb gyártmányok utánzott gyári jegyekkel vannak kereskedésben; melyek jó sárga részei befuttatott karikák helyett fehér horganykarikával vannak készitve; továbbá sok csekélyebb gombfajta legfinomabb angol Marschall-vászonczérnából készülnek nyilvánitatik, mely azonban olcsó minőségü czérnából, sőt gyapjusszálakból is készittetik, s igy legkevésbbé sem felel meg a feldicsért je es minőségeknek.

Kéretnek tehát saját érdekükből a t. hölgyek, czérnagombok vásárlásánál a fönnebbi gyári jegyre tekintettel lenni, mint a mely biztositókul szolgál, hogy tökéletesen szilárd gyártmánynyal van dolguk.

A MOHAI
ÁGNES
FORRÁS
hazánk egyik legszénsavdusabb
SAVANYUVIZE
kitünő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmain alapuló bajaiban. Általában e viz mind azon kóroknál kiváló figyelmet érdemel, melyekben a szervi élet támogatása és az idegrendszer működésének fölfokozása kivánatos.
Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend.
Az 1885. évi elszállitás
1,800.000 palaczk
Folyton friss minőség készletben a főraktáron
Budapest, Erzsébet-tér 7. sz. Édeskuty L. magyar királyi udv. szállitónál
Ugyszintén kapható minden gyógyszertárban, füszerkereskedésben és vendéglőkben.

1886. április. 112. sz. 1886. április.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL

TARTALOM:

A demokrata jövője. (I.) Pulszky Agosttól.
Densusian Miklós legujabb munkái. — Hunfalvy Páltól.
A nők középiskolai oktatása Franczia országban. — Széchy Károlytól.
A szeszmonopolium. — Fenyvessy Adolftól.
Huszárosan. Beszély. — Degré Alajostól.
Költemények: Az én apám. Burns után angolból, Lévay Józseftől. — A Tátra tündére. Fejes Istvántól.
A magyar államvasutak. (II.) — Heltai Ferencztől.
Az akadémia történelmi bizottságának munkásságáról. — Fraknói Vilmostól.
Crescit Eundo. — Herman Ottótól.
Nyilatkozat. — Ifj. Apáthy Istvántól.

A BUDAPESTI SZEMLE megjelen évenként tizenkétszer 120 ivnyi tartalommal.

A Budapesti Szemle tájékozni igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetitő kiván lenni egyfelől a szaktudomány és a müvelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. **E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.**

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Előfizetéseket minden könyvárus elfogad. Bécsben, Szelinszki György cs. k. egyet. könyvárus, I. Stefansplatz Nr. 6.

Az előfizetési pénzek az alulirt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvárusokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT,
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

16-IK SZÁM. 1886. BUDAPEST, ÁPRILIS 18. XXXIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre ... 6 «. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre ... 4 «. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre ... 3 «. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

GRÓF ANDRÁSSY GYULÁRÓL.

A VASÁRNAPI UJSÁG mult heti számában bemutattuk Benczur Gyulának gróf Károlyi Gyulát ábrázoló azon festményét, mely a bécsi művészház ez évi tavaszi kiállitásán a protektori aranyéremmel, tehát egyik legfőbb kitüntetéssel lőn megkülönböztetve, mint igazi művész alkotása, melyben való élet, beszélő szellem párosul az egyéni hű kifejezéssel, s mint a mely oly művészi irányra vall, mely a már nagyon alászállott arczképfestést hanyatlásából újra fölemelni van hivatva.

Fölemlitettük egyúttal, hogy az idei bécsi tavaszi kiállitáson Benczurnak még egy másik festménye is szerepelt, szintén arczkép, s szintén művészi alkotás, mely zavarba hozta volna a birálókat, ha vajjon a kitüntetést ne ennek itéljék-e oda, hogyha a két festménynek külön más-más művész lett volna alkotója. Igy, daczára annak, hogy a két festményt nehéz lett volna egymástól elválasztani s egyiket a másik rovására kiemelni, nem okozott nagy fejtörést a díj odaitélése, mert akármelyiknek itélik is, a másiknak festője is kitüntetve lesz általa, lévén mindkettő alkotója egy és ugyanaz a művész.

Most e másik arczképet is, mely Andrássy Gyula grófot ábrázolja, bemutatjuk olvasóinknak az eredeti festményről Koller Károly által vett fénykép után. Nem kevésbbé művészi s épen oly élethü és jellemzetes alkotás, mint kitüntetett párja, a gróf Andrássy Gyulát ábrázoló, s annak, a kit elönkbe állit, egyéniségét is teljesen feltüntető.

Sok arczkép jelent már meg Andrássy Gyula grófról, s nevezetes művészek is megörökiték arczvonásait. De most bemutatott képével egyik sem versenyezhet. *Werner* tanár, a nagy hirü német festő, kinek a berlini kongresszus tagjait egy nagy csoportban, életnagyságban feltüntető képe nálunk is ki volt állitva a képzőművészeti csarnokban, s ki ama képén ugyancsak ragyogtatni igyekezett művészetét s nem is siker nélkül, mert oly képet állitott elénk, melyen amaz illusztris társaság minden egyes alakja valóban élni látszik, — még Werner e hires képén is messze elmarad gróf Andrássy alakja a Benczuré mögött ugy élethüség, mint felfogás és művészi kivitel tekintetében, ugy, hogy még egy német művészeti szaklap is azt jegyzi meg, hogy Andrássy alakja Werner ama képén a most bemutatott arczkép mellett csak árnyék gyanánt tünik föl.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA ARCZKÉPE. — BENCZUR GYULA FESTMÉNYE.

Lesz tehát hű arczképünk arról az államférfiról, kinek hazája ujabb történetében oly kiváló szerep jutott s kit egyéni tulajdonai az uralkodó tanácsadói között oly magas és befolyásos állásra emeltek, melyhez hasonlóra Ausztriával fönnálló államszövetségünk óta ő előtte magyar ember még nem birt eljutni soha. Benczur festményében azt az államférfit fogja láthatni az utónemzedék is, a ki éveken keresztül vezette a monarkhia külügyeit, inaugurálva azt a politikát, mely Ausztriának és Magyarországnak európai misszióját nyugat helyett, a hol annak előtte Bécs keresni szerette, a keleten jelöli meg.

Andrássy nem úgy hagyta oda magas állását, mint a legtöbb államférfi, a ki «lejátszotta szerepét». Ő az uralkodónak azt a bizalmát, mely őt a külügyek élére hivta, teljes érintetlenségben vitte magával a midőn távozott s azzal a megnyugvással tehette utódja kezébe az ügyek vezetését, hogy azok az ő általa megkezdett irányban, az általa behozott szellemben fognak vezettetni tovább. Visszavonulása nem is jelentette az államügyektől való teljes abstinenciát, mint az már mi nálunk egy időben szokás vala. Andrássy Gyula a politikában szereplőnek maradt továbbra is s például a delegácziókban tett nyilatkozatai, a hová nem azért megy, hogy visszatartsa véleményét, mindig nagy súlylyal bírnak s megérdemlett méltánylatban részesülnek. Emlékezhetünk többi közt Bosznia és Herczegovina igazgatására vonatkozó fölszólalására, melyben diplomácziai kiméletességgel, és simább formában ugyan, de őszinte és határozott kritikát gyakorolt az ügyek vezetése fölött s melyben az angolok példáját ajánlta követendőnek, kik az általuk megszállott területeken nem tartják okvetetlenül szükségesnek a maguk institucziőit, megszokott formáikat a népre rákényszeríteni s azt mintegy a magok képére átgyurni.

Természetes, hogy mint nem hivatali aktivitásban levő államférfiu, ma sok egyébre is ráér, a mire az előtt ideje nem lehetett. A főrendi házban, hol most törvényhozói tisztét gyakorolja, tekintélyre, súlyra ma sincs fontosabb egyéniség. Igaz, hogy az «on revient toujours à ses premiers amours» ő rajta is teljesül. A mint észreveszi, hogy oda át a keleten oly állapotok készülnek, melyek megháborithatnák az általa fölállított czirkulusokat, nem mulasztja el fölemelni szavát, melyről tudja, hogy azt a monarkhia határain túl is meg fogják hallani, daczára, hogy most nem külügyminiszter. Igy nem rég a keletruméliai konvenczió tárgyában tett egy nevezetes interpellácziót, melyben tagadta azt, hogy a bolgárruméliai kérdésnek az a megoldása, mely már-már ténynyé vált, állandóságot igérhetne, sőt kimutatta, hogy az az eddigieknél sokkal nagyobb bonyodalmaknak lesz majd melegágya. S bizony e jóslat teljesülésére aligha kell soká várakoznunk.

Csalódnék azonban, a ki azt hinné, hogy a volt külügyminisztert még ma is csak a külügyek érdekelik. Sőt inkább a speczialisan belügyi kérdésekkel is, ha nagy fontosságuak, előszeretettel foglalkozik. Annak a már-már nagyon is élessé vált szakadásnak, mely a polgári házasság kérdése alkalmával a képviselőházi és a főrendiházi többség között jelentkezett, s mely könnyen válhatott volna magára a magyar államra is veszélyessé, mondhatni gróf Andrássy Gyula erélyes közbevetése vetett véget, kinek nagy része volt abban, hogy a főrendiház ujjászervezése alkalmával az u. n. koalicziő létrejött s a főrendiház ellenzéki hajlamu elemeinek nagy része a törvényalkotás körül szükséges összhang kedvéért lemondott a további renitencziáról.

De nem csak a parlamenti politikában maradt meg Andrássy szereplőnek, de az maradt, jobban mondva az lett más közérdekű ügyekben is. Igy hogy csak a nevezetesebbeket említsük, gróf Lónyay Menyhért halála után elnökévé választatott a Tiszaszabályozási és ármentesitési társulatnak, tagja az új országházat épittető bizottságnak, melyet még ő kezdeményezett, igazgatósági tagja a magyar földhitelintézetnek stb. s hogy a főváros ügyei iránt is mily melegen érdeklődik, mutatja az, hogy midőn Budapest képviselőtestületébe beválasztatott, a választást szivesen fogadta, sőt a közmunkatanácsban, melyet miniszterelnök korában ő alkotott s mely eddig mindig csak alelnökök alatt tanácskozott, mivel természetszerü elnökének maga a miniszterelnök tekintetett, most mint a főváros közgyülése részéről beválasztott tag vesz részt.

Mint csaknem valamennyi Andrássy, ő is élénk érzéket tanusit a szépmüvészetek iránt. Budai palotája a láncznid fölött, melyből gyönyörü kilátás nyilik a Dunára s a vele épen átellenben álló akadémiára, s mely külföldi notabilitásoknak s a magyar közélet előkelőségeinek ma is oly kedves találkozó helye, mint volt egy évtizeddel ez előtt a miniszterelnöki palota, müvészi érzékre való berendezésü termekkel van tele. E termeket számos nagybecsü festmény, szobor, mü- és emléktárgy diszíti, s épen azért föl is kivántuk használni a jelen alkalmat, hogy az elfogadóteremnek és a dolgozószobának képét is bemutassuk.)

A termek falain látható képek közül mindjárt magára vonja a figyelmet Andrássy Gyula grófnének Lenbach hires müncheni müvész által festett arczképe, továbbá a gróf leánya, Ilona, most Batthyány grófné arczképe Angelitől, Andrássy bécsi miniszteri szobájának képe aquarelben Alttól, az uralkodópár életnagyságú képei és mellszobrai, a trónörökös gyermek-ifjukori arczképe, továbbá Viktor Emánuel, Moltke, Bismarck s mások arczképei, azok sajátkezü aláirásával, a kiket ábrázolnak. Aztán régi ezüsttálak, serlegek és egyéb antik tárgyak, melyek az ötvösmükiállításon is be voltak mutatva stb. A bútorok között föltünik egy renaissance stylben készült régi szekrény, melyet a nagyszebeni müasztalos czég Békés Gáspár fejedelem számára készitett, kemény fából faragott három férfi karyatiddal.

Egy másik teremben Rembrandtnak saját ifjukori arczképe mellett olyat is találunk, a mi magyar mágnás termeiben bizony még elég ritkaság: magyar festők képeit, igy gr. Andrássy Gyula arczképét Horovicztól, Krisztust a keresztfán Baditz Ottótól, egy tanulmányfőt Vágó Páltól stb.

Az elfogadó terem falait gyönyörü régi gobelinek diszitik; a butorok szintén mult századbeli izlésben készültek franczia módon hímzéssel, fehér alapon arany diszítéssel. Ugyanitt látható a gróf most épülő tiszadobi kastélyának mintája is.

Andrássy Gyula gróf és családja ugyanis a telet Budapesten, a nyarat erdélyi birtokaikon, az őszt Terebesen, a tavaszt Tisza-Dobon töltik.

Ez utóbbi hely mintegy 3000 lakossal biró mezővároska, mely állitólag már I. Mátyás király idejében is az Andrássyaké volt s a XVIII. században a hajduvárosok privilegiumával volt föluruházva. Kulturtörténetünkben nevezetes hely, mert 1845-ben itt alakult meg az első Tisza-szabályozási társulat gróf Széchenyi István kezdeményezésére s maga a Tisza-szabályozás óriási munkálata is itt vette kezdetét. A történeti emlékü helyet ma a Széchenyi-gát kezdeténél Széchenyi tiszteletére emelt emlékoszlop jelöli, melyet az alsó-szabolcsi Tisza-szabályozó társulat emeltetett s mely ma egy szép kis park közepén emelkedő magaslatról hirdeti a nevezetes momentumot.

Annakelőtte Tisza-Dob is ki volt téve a Tisza áradásának s a tavaszi kiöntések idején dereglyéken jártak a tokaji hegy felől oda. A hetvenes évek végén emelt vadászkastély, melyet a «Vasárnapi Ujság» 1879-iki számában mi is bemutattunk, szeszélyes izlésben emelt épitmény, gyönyörü fekvéssel az ó-kenézi átmetszés s az elgátolással holttá tett Tisza partján. Tornya erkélyéről nagyszerü kilátás nyilik a Hegyaljára, mig maga a kastély Tisza-Lucz és Szerencs felől másfél mérföldnyire ellátszik.

A kis vadászkastély nem nyujtott elegendő kényelmet a grófi családnak s azért Andrássy Gyula egy nagyobb szabásu úri kastély fölépitésére határozta el magát. Ő maga készité el a kastély egész tervét s annak kivitelét Meinig épitészre bizta, ki azt a terv minden megváltoztatása nélkül vette munkába. A kastély helye szerencsésen van megválasztva egy 42 méternyire kiemelkedő magaslaton, honnan szép nyári időben a lomniczi csúcs s a Kárpátok magasabb ormai is szépen kivehetők.

A kastélyt hatalmas tölgyes őserdő veszi körül, mely bőséges alkalmat nyujt a vadászati sportra, melynek Andrássy gróf kiváló előszeretettel hódol. Az erdőben fáczános van berendezve, de a mellett nagy számmal tenyésztetnek őzek és dámvadak is, a tiszadobi nyulvadászatok pedig messze földön hiresek. Az erdő vadonszerü jellegét mutatja az, hogy a vaddisznók néha egész a kastélyig hatolnak s a gróf a mult télen a kastélytól tiz percznyire lőtt le egy hatalmas vadkant, melynek feje most dolgozó-szobájában látható.

ITTHON.

Üdvözöllek Nyirség puszta tája,
Homokbuczkák, szikes tók hazája.
Ujra látlak némán, elbüvölten:
Üdvözöllek, drága szülőföldem.

Drága nekem minden porszemecskéd,
Ide lánczol honvágy, gyermekemlék.
Itt virult ki kis családunk fája
És szerelmem, lelkem hajnalálma.

Szép remények mennyi dús kincsével
Keltem utra s mentem innen én el
S úgy jövék meg, kincsem elfec érlve,
Mint tékozló ősi küszöbére.

Ismerős arcz nem mosolyg elébem,
Más lak áll az ősi ház helyében;
És szerettim szanaszéjjel szórva
Elszéledtek, mint futó pozdorja.

Hant boritja édes jó anyámat
S kik szivemnek oly drágák valának!
Ugy állok itt, némán, elborongva
Mint vihartól megtépett fa lombja.

S évek múlva most hogy visszajöttem,
Szivem annyi búját elfelejtem:
Leborúlok, csöndesen zokogva,
Csókom, könnyem elfúl a homokba.

Benedek János.

PÁZMÁN PÉTER ÉLETE.

I.

A vallás- és közoktatásügyi miniszterium ez évi költségvetésében egy tétel fordul elő, mely Pázmán müveinek kiadására vonatkozik. Emlékezhetünk még rá, hogy e tétel némi nézeteltérésre adott okot a képviselőházban; akadtak a protestáns álláspontnak oly merev felfogásu bajnokai, kik nem szivesen látták a szenvedélyes hangú és modorú katholikus polémikus iró munkáinak ily formában történő kiadását. De még azok is, kiknek ez bevallott nézetük volt, nem tagadhatták a nagy hittudós irataink rendkivüli fontosságát tudományos, irodalmi és nyelvtörténeti szempontból. S ha általában az erre vonatkozó kezdemény minden nagyobb vita nélkül fogadtatott el, ugy ez jellemzi felekezetközi viszonyaink türelmességét, de egyszersmind nagy és méltó elismerése e kiváló stylü iró érdemeinek, az irodalom egy oly korszakában, melyben uj és világraszóló eszmék, nagy és erős szenvedélyek lüktettek a nyelvben s készitették és idomitották azt elé a későbbi kor szerencsésebb iróit számára.

ZNIÓ-VÁRALJAI APÁTSÁGI ÉPÜLET.

VÁG-SELLYEI KASTÉLY.

RÁDOSNYAI KASTÉLY.

A magyar polémikus próza mai hanyatlásának főokát, aligha csalódunk, ha a közélet ellaposodásában s eszméket nélkülöző sekélyességében keressük. Ma nincs annak a meggyőző, harczrakész, néha kiméletlen, de mindig erőteljes irálynak egyetlen méltó képviselője, melynek alapjait Pázmán vitairatai vetették meg. Szintelen bágyadtság s minden mélyebb szubjektivitástól elidegenült próza jellemzi azt az irodalmi nyelvet, melybe a magyar Bossuet annyi ruganyos életet s agitátori hevet tudott önteni, a népies kifejezések, fordulatok oly kiaknázásával, melynél nagyobbat azóta sem birt felmutatni magyar iró. S vajjon szükség-e ennél több bizonyiték is arra, hogy ne csak az irodalmon kivüli közönségnek, de a toll minden emberének is példány gyanánt mutathassa fel az irodalomtörténetiró s a leghelyátlóbb tanulmányozásra ajánlja Pázmán iratait?

Ezt teszi Fraknói is a Szilágyi Sándor által oly gonddal szerkesztett «Magyar Történeti Életrajzok» legutóbbi füzetében befejezett életrajzában, mely számos képpel kisérve mutatja be azt a változatos és tüneményes életpályát, mely egyszerü sorsból ragadta Pázmánt a viszonyok elemi hatalmával fel egész az ország legfőbb méltóságáig, hol oly nagy befolyást gyakorolhatott a nemzet története alakulására.

«Egyszerü sorsból», mondjuk mi, és nem Pázmán, mert ő maga egy helyt szinte dicsekedve emliti, hogy a Pázmán-nemzetség elei már Szent István király idejétől fogva jószágos nemes emberek voltak. «A nagyanyám, — irja, — Csáky Miklós volt, az anyám Massai nemzet volt; Ártándy Kelemen, Czibak Imre közel való atyafiai voltak az atyámnak.»

Bármint álljon is az eredet kérdése, annyi bizonyos, hogy Pázmán ifjusága komoly munka és megfeszitett tanulmányok közt telt el. Váradon kezdve iskolai életét, Kolozsvártt folytatta, hol a jezsuitáknak virágzó gymnáziumok volt, melyet Báthory István adományokkal s kiváltságokkal halmozott el. A hely fontosságára való tekintetből, a kolozsvári intézethez a jezsuita-rend is kitünő erőket összpontositott. Mintegy harminczan müködtek ott, köztük az intézet elöljárója, Capecius atya, egy nápolyi előkelő család sarja, kinek bámulatos sokoldalusága a «második Picus Mirandola» nevet vivta ki; Ardulfus atya, a Báthory Zsigmond nevelője s Báthory István kiváló kegyeltje; Schreck Wolfgang, a hittudomány avatott mivelője stb. stb. Nem csoda, hogy Pázmán több évet töltött e kiváló intézetnél s a gymnáziumi tanfolyamot befejezve, valószinüleg a bölcsészeti tanulmányokat is megkezdette.

Tizenhét éves volt, mikor a jezsuita-rend tagjává magát fölvétette, s a két évre szabott próbaidőt kitöltvén, a bécsi rendházban végezte a bölcsészeti folyamot (1589—92), melyben Aristoteles könyvének magyarázata képezte a főtárgyat; de már a hittudományra Rómába küldték, tekintettel a nagy reményekre, melyeket maga iránt már ekkor keltett, s az a négy esztendő, melyet itt töltött, valóban nagy jelentőségü volt életében. A Jézus-társaság kollegiumának élén korának egyik legnagyobb hittudósa, Bellarmin Róbert állott, egy kiváló egyéniség a katholicismusnak a protestantismussal való harczában, kinek irodalmi tevékenységét Pázmán ettől fogva példányképül választotta.

Pázmán Péter életének huszonhetedik évét érte el, mikor a hittudományi tanfolyam bevégzésével a tudori fokozatot elnyerte s áldozó pappá szenteltetve, megnyilott előtte a nyilvános tevékenység pályatere. Elöljárói Grázba rendelték, hol Károly főherczeg állitott volt fel kollegiumot, egyetemet és nyomdát a jezsuitáknak, s ő itt kezdetben a tanulmányi felügyelő (studiorum præfectus) hivatását töltötte be. Teendője volt a növendékek erkölcseire, magaviseletére s tanulmányaira ügyelni fol. De már egy esztendő mulva a bölcsészetudomány tanszéke bizatott rá. Ez időből való előadásai, melyek önálló s független szellemről tanuskodnak, a gondolkodástan, természet- s erkölcstan világából, később sajtó alá is rendeztettek s kiadásukat csak halála gátolta meg.

1601-ben történt, hogy Pázmán Magyarországba, a vág-sellyei rendházba küldetett a jezsuita-rend által, hol a jezsuitáknak, mióta Erdélyből az 1589-diki országgyülés végzésével számüzettek, főszékhelyök volt.

Tudjuk, milyen válságos helyzetben volt ez időben a katholikus egyház Magyarországon. A polgárháborut és török hódítást követő időben a püspökségek, káptalanok és monostorok nagy része enyészetnek indult, mig a reformáczió tanai folyvást terjedtek. Magok a katholikus lelkészek számban és szellemi miveltségben tetemesen megfogyatkoztak és iskoláik pusztulásba mentek. Pázmányt kiválóan képessé tették tehetségei, hogy az ellenreformáczió ügyét kezébe vegye. Kassán tünt fel először ékesszólásával, s nagy ügyessége a hitviták terén hamar félelmessé tette nevét a protestáns lelkészek előtt, magára vonva egyszersmind figyelmét az ország egyik legjelesebb főpapjának, Forgách Ferencz nyitrai püspöknek. E kiváló szellemiségü ember eleve Pázmányt szemelte ki munkatársává és szövetségesévé. Mint a selyei intézet pártfogója ő ösztönözte Pázmánt irodalmi munkásságra is, mely téren később oly hirnévre tett szert.

FÖLDSZINTI SZOBA A ZNIÓ-VÁRALJAI APÁTSÁGI ÉPÜLETBEN.

ELSŐ EMELETI SZOBA UGYANOTT.

Épen ez időben (1602) jelent meg Magyari István sárvári lutheránus predikátor magyar nyelven irott könyve: «Az országokban való sok romlásoknak okairól, és azokból való megszabadulásnak jó módjáról.» Magyari e könyvben a hamis vallás, a katholiczizmus közvetőit ostorozza, az ő bűneikben látja az országokra nehezedő csapások okait, mert hitágazataik a pápák találmányai, papjai bálványimádást üznek s kárhozatos életmódot folytatnak. Forgách fölismerte e támadás jelentőségét s nem habozott radosnyai nyári lakába hívni meg Pázmánt oly czélból, hogy ott háborítatlanul fordíthassa idejét a czáfoló könyv megirására.

Rövid idő alatt el is készült a könyv s még 1602 őszén megjelent ily czímmel: «Felelet az Magyari István az ország romlása okairól irt könyvére.» Kifejti ebben Magyari vádjának alaptalanságát, erősiti, hogy a katholikus vallás az evangelium tiszta tanain sarkallik s a katholikus papokkal szembeállitja erkölcsi tekintetben Kálvin és Béza példáját. «Ha valaki, irja szóról szóra, el akar a régi hittől szakadni az okon, értelmét híven magyaráznám, a szólásnak módját pedig úgy ejteném, hogy ne látszatnék deákból csigázott homályossággal repedezettnek, hanem oly kedvesen folyna, mintha először magyar embertől magyarul iratott volna.» Még sürgősebb szükségletet elégitett ki Pázmán egy magyar imádságos könyv szerkesztésével és kiadásával; imáit, melyeket az egyházi évkör különböző alkalmaira irt, érzelgés nélküli meleg hang s magas szárnyalás jellemzik, úgy hogy a katholikus iratok terjesztésére alakult Szent-István-társulat ma közel háromszáz évvel később is indokoltnak találja új kiadást rendezni belőle.

Mig igy munkálkodott Pázmán magányában, Magyarországon a katholikus egyház válságos helyzetbe jutott. A protestáns rendek fegyvert ragadtak szabad vallás-gyakorlatuk kiküzdésére, s Bocskay fejedelem hadai elárasztották Magyarországot s Erdélyt. A jezsuitákat kiűzték kolostoraikból s a nyitrai püspököt, Forgáchot, várában ostrom alá fogták. Ez események hire mély elkeseredéssel töltötte el Pázmánt s megtorlandó a rendjén és egyházán ejtett sérelmeket, irta «Az emberséges beszédeknek s igazmondásnak józanságára hozzam».

Pázmány sem maradt adós a válaszszal. «Csepregi mesterségében» * az ifju és szerény állásu Nagy Benedeket kicsinyléssel utasitja vissza:

«Nem mertek magok az luther-prédikátorok az Kalauzban harapni hanem egy csacsogó nyalka mesterkét taszitottak elé és ez által turkálnak három vagy négy czikkelykét az Kalauzban, azaz egy nagy erdőben két veszszőszálat akarnak levágni, hogy az erdő ligetes legyen. Ez pedig az nyelves haris fölöttébb elment az emberség mellől és torkig mervelt az szemtelenségben. Azért gyermekded korában erős zabolát rántok szájában; talán ezután nem lészen olyan hörcsökös. De nem szidalommal, mint ő, hanem vakmerő balgatagságának igaz feddésével, ha lehet, eszére hozom nyavalyást és megismertetem vele, hogy különb (külön dolog) a gyermekek kákumbákomában szeleskedni, és a tudós emberek irásán akadozni».

De ezzel a polémia még korántsem ért véget.

E sikertelenség, a protestánsok csökönös vonakodása a jezsuiták ellen alkotott végzés eltörlésére, csak uj és lázasabb tevékenységre sarkalta Pázmánt, ki most Alvinczy Péter kassai lelkésznek vetette oda a keztyűt, ki a Bocskay-felkelés előkészitésében is jelentékeny tényező volt. «Egy keresztyén predikátortól a kassai nevezetes tanitóhoz, Alvinczy Péter uramhoz irattott öt szép levél» czimű munkájában párbeszéd alakjában szólaltat meg egy katholikus urat s egy protestáns predikátort, s szájokba adja a hitvitát, melyben végül is a protestáns kénytelen lerakni a fegyvert. Hogy mily hatása volt e könyvnek, eléggé mutatja Alvinczy szenvedélyessége, ki Pázmán személye ellen támadva azzal vágott vissza, hogy «ördögi irigységgel és ördögtől tanult mesterséggel van megrakva» s hogy «mint az vak eb az árkot, mint az Gál ebe az medvét, úgy kerüli az igazságot». Még két vitairatban felelt meg Pázmán, s ezekben, de különösen «Az nagy Calvinus János Hiszekegyistene» czímüben annyira túllépett maga is az ildomos polémia határán, mikor a kálvinista hitvallást a «pokolbeli ördögre» vonatkoztatja, hogy országszerte általános felháborodást keltett, a káptalani sarja, kit azonban a jezsuiták megtértettek, később győri kanonok s boszniai püspök lett. Előfordult, hogy Pázmánnak Rómába kellett utazni ekkor bizta könyve kiadását Balásfira, de a hang nem hagyhat fenn kétséget a szerzőség kérdése iránt.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA BUDAI PALOTÁJÁBÓL: — DOLGOZÓ-SZOBA.

hogy némelyek az ő tanitói közül latrok; kérem addig el ne szakadjon, míg olyan tudományt nem talált, melyben mindnyájan ártatlanok és szentek legyenek.» Majd Magyarihoz intézi szavait: «Noha pedig megbüntethetnék efféle tévelygő tanitókat, mint te vagy, halállal is a fejedelmek, mindazáltal kérlek, mondd meg, hány embert öltek meg Magyarországban avagy Németországban a ti hitetekért. Bizonnyal nem oly kegyetlen a mi evangeliumunk, mint a tiétek.»

Ennek a könyvnek megjelenése okozta azt, hogy egy évvel rá Pázmánt Gráczba visszahivták, s a scholasztikai hittudomány tanszékével ruházták fel. Most Pázmán egymásután kezdte irni könyveit, melyek közül megannyi egy-egy csapás volt a protestantizmusra. Legelsőben leforditotta Kempis Tamásnak hires művét a «Krisztus követéséről», mely a szent irás után a legelterjedtebb olvasmány. Érdekes a jó fordítás kellékeinek az az elmélete, melyet a könyvecskével kapcsolatban Pázmán az ahhoz irt előszóban ad, s mely ma is zsinórmértékül vehető. «Igyekeztem, mondja, hogy a deák betünek mostani tudományok hamisságának tiz nyilvánvaló bizonysága» czimű könyvét.

A zivatar, melyet Bocskay felkelése támasztott, az 1607-dik évben csendesült el némileg, a midőn Forgách Ferencz állhatatossága jutalmául esztergomi érsekké s királyi helytartóvá neveztetett ki. Az uj primás a rá várakozó nagy feladatokban sietett biztositani Pázmán lángeszének támogatását; kieszközölte, hogy őt oldala mellé az érseki udvarba rendeljék.

Elközelgett az 1608 diki országgyülés, melyen Pázmánra nevezetes feladatok megoldását bizták rendje főnökei. Tudnunk kell ugyanis, hogy a magyarországi jezsuiták, mint a turóczi prépostság tulajdonosai vették igénybe az alsó táblán való ülés jogát s képviseltetésükkel Pázmánt bizták meg. Ezt azonban az alsó tábla vonakodott körébe befogadni, hivatkozva a bécsi békekötésnek a jezsuiták ingatlan birtoklását eltiltó pontjára. Pázmánnak nagy fáradsággal sem sikerülhetett egy, az országgyüléshez intézett emlékiratban arra birni a rendeket, hogy a bécsi békekötés illető pontjai érvénytelenitését kimondják.

* Teljes czime: «Csepregi mesterség, azaz Haffenriffernek magyarra forditott könyve eleiben függesztett leveleknek czégéres czigányságai és orczaszégyenlitő hazugságai.»

Alvinczi válaszára Pázmán már Balásfi Tamás által feleltetett meg. Balásfi erdélyi unitárius családból származott, később győri kanonok s boszniai püspök lett. Előfordult, hogy Pázmánnak Rómába kellett utazni ekkor bizta könyve kiadását Balásfira, de a hang nem hagyhat fenn kétséget a szerzőség kérdése iránt.

«Jobb Alvinczy, olvassuk ujra, magadba betérned, rövid lepled kivül lábad nem nyujtanod, kudurczot vallanod, vagy hogy falt vakarnod, avagy Pázmán ellen fejed falba verned. Tudod, hogy ez immár sokat leültetett, mert nem fövényen, sem nem légen tanulta az épitést mint te ... Jut-e eszedbe, hogy kik előbb, kik utóbb irkályatának iminnet-amonnat egynehányan ... a római igaz hitnek fényessége ellen valami gyermeki és kákombák dolgokat, kit magyarul, s kit pedig kony hapoklokhoz illendő deák nyelven; megkoczá a körmüket a papiros ... Nem tudom honnan vette elő magát egy kormos tudatlan ember valami romladozott és rosszul tatarozott pöröllyel a bányák felől, annak is markában szakasztá a nyelét s a vasával baraczkmagot töre a homlokán, azaz oly erős feleleteket és argumentumokat vete fejéhez, hogy azóta elszédült, s nem érkeze fővel az irásra.»

De legyen elég e szemelvényekből. Pázmánt nem csupán irodalmi sikerei, hanem a förendek áttérítésében kifejtett buzgalma is mindinkább kijelölték arra, hogy magas polczon érvényesitse fontos tehetségeit. De hogy magas egyházi állást foglalhasson, arra nézve szükség volt előbb fölmentetnie szerzetesi fogadalmaiból. Forgách erre nézve a turóczi prépostságot találta legjobb lépésnek s miután az udvar támogatta e tervet, 1615. nyarán lépések tétettek ez irányban a római kúriánál is. De a rend generálisa csak oly esetben volt hajlandó megadni az engedélyt Pázmánnak egyházi javadalom elfogadására, ha előbb más szerzetbe lép át. Erre az engedélyt a pápától meg is nyerte Pázmán, s igy semmi sem állott utjában emelkedésének. De volt egy körülmény, a mely még rendkivül elősegitette azt. Ez Forgách bibornok váratlan bekövetkezett halála volt, mely Pázmánt egyenesen az esztergomi érsekség kilátásába helyezte. Csakugyan a magyar katholikus urak egy küldöttsége jelent meg nemsokára Prágában, hogy Pázmán kinevezését sürgesse. Azonban váratlan fordulat állott be. Ármánykodó irigyei bizonyos leveleket felhasználva, melyeket Pázmán egy előkelő magyar hölgyhöz intézett, azokat bűnös viszonyának bizonyitványaiként küldték Rómába.

A vád súlyos volt, de V. Pál pápa azt teljes komolysággal tárgyalta s bebizonyult, hogy a vád teljesen alaptalan s Pázmán magánélete nem nyujt kifogásolni valót. Ám a kinevezés azért mégis halasztást szenvedett, de a király ügyesen használta fel e halasztást arra, hogy Pázmánnak időközben a mai Znió-Váralja helyén a turóczi prépostságot adományozva, lépcsőt nyujtson neki az ország legmagasabb egyházi állására.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA BUDAI PALOTÁJÁBÓL. — ELFOGADÓ-TEREM. *Klösz* fényképe után

BALEKFOGÁS.

Királyi menet alkalmával nagy tolongás volt az utczán. Két későn érkező nő közül a nagyobbik felkiáltott: «Nem lehetne két helyet kapni az első sorban?» s midőn e felhivásra senki sem válaszolt, igy szólt: «Lehetséges-e, hogy ily sok ezer ember között nincs két ostoba?» E régi adoma élénken világitja meg az élelmes emberek gondolkozás-módját, kik szentül meg vannak győződve, hogy az emberiség nagyobb része csakugyan a bolondok közé tartozik, kik merészen és követelő hangon mondott felhivásukra rögtön lépen ragadnak s a kik ennélfogva különösen hirdetések által igyekeznek minél több pénzt kicsalni könnyen hivő emberektől. Minden egyes hirdetés fölé jogosan lehetne oda irni, hogy: «Kerestetik egy balek».

A balekfogás napjainkban, különösen Barnumnak korszakot alkotó működése óta, valóságos haditervek alapján készült tudománynyá fejlődött, mely tudomány igen érdekes tapasztalati adataiból itt csak egy párt akarunk mintegy mutatványul felhozni.

Egy fiatal párisi orvos, a mint a fővárosba megérkezett, heteken át hajnalban sorba küldte inasát, hogy a nagyobb házakban lármát csináljon s kérdezze meg: nem volt-e itt éjjel a doktor úr, kit X. herczeg úrhoz hivattak? Egy másik orvos mindenkinek hiresztelte, hogy ő egy hetedik fiúnak a hetedik fia s különös titkai vannak bizonyos betegség ellen, melyben atyja és nagyatyja meghalt.

Élelmesebb és ügyesebb volt egy «csodatevő szer» készitője, ki Londonban valami hat leányt tartott csak azért, hogy azok a város különböző részében időről-időre minden szatócsboltot megkeressenek és mindenikben csak az ő szere után tudakozódjanak, mi által e szer igen rövid idő

alatt az egész városban ismeretessé és keresetté lett.

Egyszerűbb a következő eljárás, melytől némi kis humort sem lehet megtagadni. Valaki mindenütt hirdetteti, hogy ő tanácsot adhat, miként lehet «egy forint költséggel hetenkint 100 frtot kapni állandóan» és annak, a ki elég naiv, hogy az egy forintot neki beküldi, egyszerűen csak azt válaszolja: «Tégy úgy, mint én» és még bepörölni sem lehet, mert ő csak tanácsot igért. Humor van a következőben is. Párisban egy úri kinézésű ember megszólít egy angolt, ki tüntetőleg mutogatja arany órájának láncát: «Legyen szíves egy perczre megállani, a szomszéd épület ablakában egy elökelő művésznő fényképet csinál és uraságod arczát, mert oly érdekes, szeretné megörökiteni.» A hiu angol megáll, az illetö művészbarát még igazit is tartásán egyet-mást és az alatt — az aranyóra eltünik a szivességet nagyon köszönő idegen zsebébe.

A hirdetéseknek felülö balekeket szerencsésen jellemzi egy ismeretes adoma a — pisztráng-porról. Valaki azt hirdeti, hogy neki van olyan pora, melyet, ha a patakba szórnak, abban bámulatos módon elszaporodik a pisztráng. Egy valaki rendelt ebből a csodálatos porból, mire a következő választ kapta: «Uram! bocsásson meg, tréfa volt az egész. Fogadtam egy barátommal, hogy teljes lehetetlenség olyan abszurdumot hirdetni, a melyet senki el ne higyjen. Mindig akad bolond, a ki elhiszi. Fogadásomat fényesen megnyertem. Ön már a huszonkilenczedik.»

A legközönségesebb módja az ily balekfogásnak a végeladás, a rendkivül leszállitott áron eladás. Okos ember tudja, hogy senki se bolond valamit saját káráral, vagy legalább is nagyon csekély nyereséggel eladni s mégis folyvást telve vannak az ily boltok. Bizony csak igaza volt annak az adomabeli nőnek, hogy csodálatos dolog, mikor több ezer ember közt két bolond sem akad!

SÁNDOR MÁTYÁS

VERNE GYULA REGÉNYE.

FRANCZIÁBÓL FORDITOTTA HUSZÁR IMRE

Egyedül jogosított magyar kiadás. **HARMADIK RÉSZ.** Harmincnyolczadik folytatás.

II. A mult és a jelen.

E felett gondolkozott az orvos, Brindisiben való megérkezését követő napon, mialatt a Kleopatra oszlopa mellett levő terraszon sétált, azon a helyen, a hol a hajdani *Via Appia* kezdődött. Uj életének tervét már megállapitotta. Keletre szándékozott költözni, hogy nagy vagyonra és ez által nagy hatalomra tehessen szert. De nem találta czélszerűnek ama nagy postahajók egyikére szállni, a melyek Kis-Ázsiával tartják fenn a közlekedést és minden nemzetbeli utasok közé elegyedni. Titkosabb átkelési módra volt szüksége, mint a milyent Brindisiben találhatott. Még ugyanaznap este el is indult Otrantóba, vasuton.

A vonat másfél óra alatt e városba ért, a mely csaknem legvégén fekszik az olasz csizma sarkának, ama csatorna mellett, a mely az Adriai-tenger szük bejárását képezi. E csaknem elhagyatott kikötőben megalkudhatott az átkelés iránt egy sebek tulajdonosával, a ki a hajójával Szmirnába volt indulandó, tovább próbálni szerencsét egy kis szállitmány apró, albániai lóval, a melyeket Otrantóban nem birt eladni.

Másnap a sebek útnak indult és az orvos eltünni látta a láthatárról a világító tornyot Olaszország legvégső csucsán, a Punta di Lucán, mig a tulsó parton az akrokeranumi hegyek a ködpára mögött elenyésztek. Néhány nap mulva minden baj nélkül megkerülték a Matapan hegyfokot, déli Görögország végpontján és a sebek megérkezett a szmirnai kikötőben.

Az orvos utazásának e részét csak röviden mondta el Péternek, valamint azt is, hogy a hirlapokból tudta meg kis leányának váratlan halálát, a melynek következtében most már egészen egyedül maradt a világon!

— «Végre tehát, — folytatá, — megérkeztem Kis-Ázsia földjére, a hol annyi évig éltem ismeretlenül. Életem tengetésére, orvostani, vegytani és természettudományi ismereteimhez kellett folyamodnom, a melyeket fiatal koromban Magyarországon és külföldön sajátitottam el, s a melyekben a te atyád oly átalánosan elismert tekintély volt.

«A szerencse kedvezett, még pedig gyorsabban, mint reméltem; előbb Szmirnában, a hol hét vagy nyolcz év alatt nagy hirnévre tettem szert, mint orvos. Néhány szerencsés gyógykezelés által összeköttetésbe léptem a leggazdagabb egyénekkel e vidéken, a hol az orvosi művészet még a legkezdetlegesebb állapotban van. Akkor elhatároztam, hogy elhagyom Szmirnát. A hajdankori tanárok módjára gyógyitás közben az orvosi tudományt is tanitottam s egyuttal megismerkedtem a kis-ázsiai talebek és az indiai panditok tanaival, bejártam számos keleti tartományt, ittott lietekig, hónapokig időztem, Karchissarban, Benderben, Adanában, Aleppóban, Damaszkusban. Mindenütt megelőzött a hirnevem, a mely folyvást növekedett és mindenütt szaporitottam vagyonomat, a mely a hirnévvel együtt gyarapodott.

«De ez még nem volt minden. Korlátlan hatalomra kellett szert tennem, olyanra, a milyennel a dúsgazdag indiai radzsák egyike birhatott volna, ha a tudománya versenyt tartott volna gazdagságával.

«Ez az alkalom is kinálkozott.

«Homtban, éjszaki Szriában élt egy ember, a kit sorvasztó betegség pusztitott, a melynek természetét eddig semmiféle orvos sem ismerte fel, s emnek következtében egyik sem alkalmazhatott czélszerű gyógymódot. A beteg, kinek Fazi-Rhat volt a neve, egykor magas hivatalokat viselt a török birodalomban. Akkoriban még csak negyvenöt éves volt és annál jobban sajnálta az életét, mivel óriási vagyonánál fogva módjában állt annak összes élvezetét kimeriteni.

«Fazi-Rhat hallott beszélni felőlem, mert ez időtájban nevem már ismeretes volt. Magához kéretett Homtba és én elfogadtam a meghivást.

«— Orvos, mondá, a vagyonom fele a tied, ha visszaadod az életemet!

«— Tartsd meg a vagyonod felét! viszonzám, kezelés alá veszlek és meg is gyógyitlak, ha az Isten megengedi!

*

«Gondosan tanulmányoztam betegemet, a kiről az orvosok lemondtak. Legfelebb néhány hónapig élhetett, véleményük szerint. De én oly szerencsés voltam, hogy megismertem a betegség természetét. Három hétig Fazi-Rhatnál maradtam és megfigyeltem gyógykezelésem hatását. A siker teljes volt. Mikor elbucsuztam töle, be akarta váltani igéretét, de én csak annyi díjat fogadtam el, a mennyi jogosan megilletett. Aztan elutaztam Homtból.

«Három év mulva Fazi-Rhat egy vadászati baleset következtében meghalt. Miután nem voltak gyermekei, se rokonai, végrendeletében nekem hagyományozta összes javait, melyeknek értékét bizvást lehet ötven millió forintra becsülni.

«Akkoriban tizenhárom éve mult, hogy a pizinói szökevény Kis-Ázsiába menekült. Antekirtt orvos nevét, a mely körül egész legenda szövődött, már Európában is ismerték. A kivánt eredményt elértem, most már csak az maradt hátra, hogy elérjem azt is, a mi életem egyetlen czélja volt.

«Elhatároztam visszatérni Európába, vagy legalább a Középtenger partjaira, Európa valamelyik végpontján. Meglátogattam az afrikai partokat és drága áron megvásároltam egy nagy kiterjedésü, gazdag, termékeny szigetet, az Antekirtta szigetet, a mely egy kis gyarmat s minden anyagi szükségletemet kielégitheti. Itt fejedelem vagyok Péter, korlátlan úr, király alattvalók nélkül, de oly lakossággal, a mely testtel-lélekkel az én hivem. A sziget védmüvei, befejeztetésük után, megostromolhatlanok lesznek; közlekedési eszközeim összekötnek a Középtenger partjainak különböző pontjaival és flotillám oly gyors járásu, hogy a tengert is úgy szólván birodalmamhoz csatoltam.

— Hol fekszik Antekirtta szigete? — kérdé Báthory Péter.

— A nagy Syrta környékén, mely a lehető legrosszabb hirben áll a legrégibb idők óta; a sidrai öbölben, melyet az északi szelek még az újkori hajókra nézve is annyira veszedelmesekké tesznek.

Itt a syrtai szigetek csoportjában fekszik Antekirtta szigete. Több év előtt az orvos bejárta a cyrenei partokat, Szuzát, Cyréne egykori kikötőjét, a Barkah tartományt, mindazokat a városokat, a melyek a régi Ptolomeis, Berenice, Adrianopolis, szóval a hajdani Pantepole helyén épültek, a mely egymásután görög, maczedoniai, római, persa, szaraczén stb. kézben volt s most arab és a tripoliszi kormányzósághoz tartozik. Az utazás véletlenségei — mert a hová hivták, mindenüvé elment — elvitték őt azokra a nagyszámu szigetcsoportokra, a melyek a lybiai partok hosszában terülnek el.

Itt, a sidrai öbölben, harmincz mérföldnyire délnyugat felé a Ben-Gházi vilajettől, az Antekirtta sziget leginkább magára vonta a figyelmét. Azért nevezték így, mert a Syrta vagy Kyrta csoport előtt fekszik. Az orvos már e pillanattól fogva arra gondolt, hogy e szigetet egykor a magáévá fogja tenni, s mintegy a tulajdonjog elöleges eröditvények és védmüvek is kezdtek emelkedni Antekirttán, de még nem fejeztettek be, noha az orvos sietteté a munkát és pedig nem komoly ok nélkül.

De hát lehetett-e valamely ellenségtől tartani a sidrai öböl e részén? Igen! Egy veszélyes felekezet, egy helyesebben egy kalóz-szövetkezet irigy és gyülölködő szemmel nézte, hogy egy idegen ember gyarmatot alapitott a lybiai partvidék szomszédságában.

Ez a felekezet Szidi-Mohammed Ben'Ali-Eszdenszuzi muzulmán szövetkezete volt. Ez évben (a hadzsira 1300-ik évében) fenyegetőbben lépett fel mint valaha és geografiai fogalom szerinti birodalmában már is közel három millió követőt számlált. Zaniái, vilajetjei, e müködési központok, a melyek szét voltak szórva Egyiptomban, az európai és ázsiai török birodalomban, a baelék és a tubuk földjén, keleti Nigritiában, Tuniszban, Algirban, Marokkóban, a független Saharában, a nyugati Nigritia határáig, legnagyobb számban léteztek Tripoliszban és a cyrenei partokon, s folyvást veszélylyel fenyegették az éjszaki Afrikában létező európai telepeket, a csodaszép Algirt, a mely arra van hivatva, hogy a világ leggazdagabb országává legyen és főleg Antekirtta szigetét, mint nem sokára látni fogjuk. Következőleg az orvos csak bölcsen és ovatosan cselekedett, midőn birtokán a védelem és oltalom modern eszközeit összegyüjtötte.

Ezeket tudta meg Báthory Péter e beszélgetés alatt, a melyből még annyi mindenféléről értesült. Antekirtta szigetére hozták őt, a régi világ legismeretlenebb zugainak egyikére, néhány száz mérföldnyire Raguzától, a hol két lényt hagyott hátra, kiknek emléke soha se fogja őt elhagyni: az anyját és Torontál Szávát.

Az orvos néhány szóval kiegészitette ama részleteket, a melyek életének e szakára vonatkoztak. Míg ekkép mindennemü intézkedést megtett a sziget biztonsága érdekében, míg birtokának természeti kincseit értékesíteni igyekezett és a kis gyarmat anyagi és erkölcsi igényeinek kielégitéséről gondoskodott, addig másfelől folyvást értesittette magát egykori barátai sorsáról, a kiknek nyomát soha se tévesztette szem elől — névszerint figyelemmel kisértette özvegy Báthoryné, fiával és Borossal együtt, kik Trieszből Raguzába telepedtek át.

Ekkép Péter megtudta, miért érkezett a *Sararéna* nevü goelette Gravozába, oly körülmények közt, melyek a közkiváncsiságot annyira felizgatták, miért tett az orvos látogatást az özvegynél, hogyan utasitotta vissza Báthoryné, a fiu tudtán kivül, a rendelkezésére bocsátott jelentékeny pénzösszeget és hogyan érkezett meg az orvos épen jókor, hogy kiragadja őt a sirból, a melyben csak delejes álmát aludta.

— Téged, fiam, — igy fejezé be elbeszélését az orvos, — igen téged, a ki az eszedet elvesztvén nem riadtál vissza az öngyilkosságtól!

E szóra Péter megbotránkozásában fölegyenesedett.

— Öngyilkosságtól! — kiáltá. — Hát azt hihette ön, hogy öngyilkosságra vetemedtem?

— Péter . . . a kétségbeesés pillanatában . . .

— Igen; kétségbe voltam esve . . . Sőt azt hittem, hogy ön is elhagyott, ön, az atyám régi barátja, mindazon igéretek után, a melyeket önként tett, a nélkül, hogy kértem volna . . . Igen, kétségbe voltam esve és kétségbeesett vagyok ma is . . . De az Isten nem mondja a kétségbeesett embernek, hogy meghaljon . . . . . Hanem azt mondja neki, hogy éljen . . . . azért, hogy megboszulhassa magát.

— Nem Péter . . . azért, hogy büntethessen. De ki sebesithetett meg?

— Egy ember, a kit gyülölök, — felelé Péter, — egy ember, a kivel akkor este véletlenül találkoztam egy magános uton Raguza falai mellett! Ez az ember talán azt hitte, hogy én fogom megtámadni . . . . és megelőzött . . . megsebzett! . . Ez az ember pedig Sárkány volt, a ki . . .

Péter nem fejezhette be a szavait. Mikor erre a nyomorultra gondolt, a kiben most már a Száva férjét látta, agyában zavar támadt, szemei lecsukodtak s az élet távozni látszott töle, mintha a sebe ujra kinyilt volna.

Az orvos csakhamar életre hozta, eszméletre téritette.

— Sárkány! . . . Sárkány! — suttogá és a beteg ifjura tekintett.

Péternek e nagy rázkódtatás után némi pihenésre lett volna szüksége, de hallani sem akart róla.

— Nem! — mondá. — Ön igy szólt, mikor elkezdte elbeszélését: hallgasd meg mindenekelőtt Antekirtt orvos történetét, attól a pillanattól fogva, midőn Sándor Mátyás gróf az Adria hullámába vetette magát.

— Azt mondtam, Péter.

— Még hátra van tehát elmondania azt, a mit nem tudok Sándor Mátyás grófról.

— Van-e erőd meghallgatni?

— Beszéljen.

— Legyen! — mondá az orvos. — Jobb is, ha egyszerre végezünk ezekkel a titkokkal, a melyeket tudni jogodban áll és mindazzal, a mi borzasztó van a multban, és többé nem térünk vissza erre a tárgyra! Azt hihetted Péter, hogy elhagytalak, mert titokban elutaztam Gravozából. Figyelj hát rám . . . aztán itélj!

«Azt már tudod, Péter, hogy az itélet végrehajtására kitüzött napot megelőző éjjel, társaimmal együtt, megkisérlettem megszökni a pizinói vártoronyból. De Zathmár László az örök elcsipték, abban a pillanatban, mikor utánunk akart jönni a torony tövéhez. Atyádat és engem, a kiket a Buco árja magával ragadott, nem érhettek utól.

«A Foiba örvényei közül való szerencsés megmenekülésünk után, mikor a lémei csatorna partján kikötöttünk, egy nyomorult ember megpillantott bennünket és nem habozott eladni fejeinket, a melyekre a kormány dijt tüzött ki. Mindkettőnket fölfedeztek egy rovignoi halász házánál, mikor ez a derék ember épen át készült minket szállitani az Adriai-tenger partjára. Az atyádat elfogták és visszahurczolták Pizinóba. Én szerencsésebb levén, sikerült megmenekülnöm! Ezt már tudtad, most elmondom azt, a mit eddig nem tudtál.

«E Carpena nevü spanyol ember árulása előtt — a mely Ferratto Andrea halásznak szabadságába és néhány hó mulva életébe került, — két ember eladta az oszträk kormánynak a trieszti összeesküvés titkát.

— A neveiket! — kiáltá Báthory Péter.

— Kérdezd meg előbb, hogyan fedeztetett föl az árulásuk, — viszonzá Antekirtt orvos.

És röviden elbeszélte neki, mi történt a pizinói vártorony zárkájában és hogyan juttatta tudomásukra egy akusztikai különösség a két áruló nevét.

— A neveiket, orvos! — kiáltá Báthory Péter másodszor is. — Ön nem tagadhatja meg tőlem az árulók megnevezését.

— Meg fogom őket nevezni.

— Kik voltak?

— Az egyik ugyanaz volt, a ki mint számfejtő belopózott Zathmár László házához! Ugyanaz az ember, a ki téged még akart gyilkolni — Sárkány!

— Sárkány! — kiáltá Báthory Péter, a ki elég erőt érzett magában fölkelni és az orvos felé menni. — Sárkány! az a nyomorult! . . . És ön ezt tudta! És ön, Báthory István társa, ön a ki a kivégzett fiának pártfogását ajánlotta fel, ön, a kivel szörelmem titkát közöltem, ön, a ki bátoritott, ön megengedte, hogy ez a nyomorult betolakodjék Torontál Simon házába, holott annak ajtaját, egyetlen szavával, bezárhatta volna előtte! . . . És hallgatása által felhatalmazást adott e bünre . . . igen, erre a bünre, a mely e szerencsétlen leányt Sárkány kezeibe juttatta.

— Ugy van, Péter, ezt tettem!

— És miért? . . .

— Mert a te nőddé nem lehetett volna.

— Oh! . . .

— Mert ha Báthory Péter nőül veszi Torontál Szávát, ez még irtózatosabb bün lett volna!

— De miért . . . miért? ismétlé Péter, kinek gyötrelme elérte a tetőpontot.

— Azért, mert Sárkánynak czinkosa is volt . . . igen, czinkosa abban a gyalázatos üzelemben, a mely atyádat a vesztőhelyre juttatta! . . . És ez a czinkos . . . végre meg kell őt ismerned . . . nem más, mint a trieszti bankár, Torontál Simon.

Péter hallotta, megértette . . . de nem tudott felelni. A görcs összeszoritá ajkait, lerogyott volna ha az irtózat meg nem bénitja és merevvé nem teszi egész testét. Az ember azt hitte volna, hogy kidagadt szemeinek pillantása megmérhetlen mélységbe tekint alá.

Ez az állapot csak nehány perczig tartott s ezalatt az orvos azt kérdezte magában, vajjon a betege tüléli-e ezt az iszonyu mütétet, a melyet rajta végrehajtott.

De Báthory Péter természete is erőteljes természet volt. Sikerült erőt vennie lelke minden felháborodásán. Nehány kenyecsepp csordult ki a szemeiből . . . Aztán lehanyatlott a székére és a kezét átengedte az orvosnak.

— Péter, — mondá Antekirtt komoly és gyöngéd hangon, — mindkettőnket holtnak tart az egész világ. Most már egyedül állok a világon, nincs többé barátom, nincs többé gyermekem . . . Akarsz-e a fiam lenni? . . .

— Akarok . . . atyám! — felelé Báthory Péter.

És valóban az atyai érzéssel egybeolvadt fiui érzés volt az, a melynek hatása alatt egymás karjaiba omlottak.

III. Mi történt Raguzában?

Mielőtt e dolgok Antekirtta szigetén történtek, Raguza a következő események szinhelye volt.

Báthoryné nem volt többé a városban. A fia halála után Borosnak, néhány barátja segélyével, sikerült őt elvinni a Marinello utczai házból. A legelső napokban azt hitték, hogy a szerencsétlen nő elméje nem lesz képes ez utolsó csapásnak ellentállani. És valóban, a bátor és erélyes nőnél az elmeháborodás bizonyos jelei látszottak, a melyektől az orvosok nagyon megijedtek. Ily körülmények közt és orvosi tanács következtében vitték el Báthorynét a család egyik barátjához, a Vinticello nevü falucskába. Nem hiányzott itt a gondos ápolás, de ki vigaszthatta volna sikeresen ezt az anyát, ezt a nőt, a kit két ízben sujtott a sors, a férje és a fia iránt való szerelmében?

Öreg szolgája nem akarta őt elhagyni és miután a Marinello-utczai házat gondosan bezárta, utána ment, hogy ennyi fájdalom hű és alázatos társa maradjon.

A mi Torontál Szávát illeti, a kit Báthory Péter anyja megátkozott róla soha se volt szó köztük. Még azt se tudták, hogy a menyegzőjét később halasztották.

Az ifju leány kénytelen volt az ágyat őrizni. A csapás, a mely őt érte, ép oly váratlan, mint borzasztó volt . . . A férfi, a kit szeretett, meghalt . . . minden bizonnyal a kétségbeesés miatt! . . . És az ő holttestét vitték a temetőbe, abban a pillanatban, mikor őt a templomba vitték, hogy az a gyülöletes frigy megkötessék.

Tiz napig, vagyis julius 16-ig. Száva állapota nagyon aggasztó volt. Az anyja nem távozott oldala mellől. Egyébiránt ez volt az utolsó alkalom, a melyben öt Torontálné asszonyság ápolhatta, mert a halálos csapás ő rá is lesujtott nem sokára.

Mily eszméket cserélt egymással az anya és a leány e hosszu órák alatt? Az olvasó kitalálhatja a nélkül, hogy elmondanók. Zokogásaik és könyeik közepette két nevet ismételtek minduntalan: Sárkány nevét, a melyre átkokat szórtak, — és Péterét, a mely már csak egy sirkőre bevésett név volt — és ezt siratták.

E beszélgetéseknek, a melyekben Torontál Simon soha se vett részt, sőt a leánya látását is kerülte — az lett a következményük, hogy Torontálné asszonyság még egy kisérletet tett a férjénél. Rá akarta birni, hogy mondjon le erről a házasságról, a melyre Száva még csak gondolni is irtózott és iszonyodott.

A bankár elhatározása rendithetlen maradt. Ha magára lett volna hagyatva, minden erőszakolástól szabadon, talán megadta volna magát azoknak az okoknak, a melyeket eléje terjesztettek és a melyek az ő figyelmét se kerülték ki. De czinkosa sokkal inkább uralkodott fölötte, mintsem gondolnók, ennélfogva megtagadta Torontálné asszonyság kérését. Száva és Sárkány egybekelése el volt határozva és véghez is fog menni, mihelyt Száva egészségi állapota megengedi.

Könnyen elképzelhető, mennyire ingerült volt Sárkány, mikor e baleset történt, mily kevéssé eltitkolt haraggal látta terveinek megzavarását és mennyire ostromolta Torontál Simont. Kétségkivül az a baleset csak is késleltette a dolgot, de e késleltetés, ha hosszúra nyúlik, veszélyeztethette volna az egész rendszert, a melyre jövőjét alapitotta. Másfelől azt is jól tudta, hogy Száva csupán legyőzhetlen undort érezhet iránta.

És mivé változott volna ez az undor, ha az ifju leány gyanithatja, hogy Báthory Péter annak az embernek a kezétől halt meg, a kit férjeül erőszakoltak rá!

A mi Sárkányt illeti, ő csak örülhetett rajta, hogy alkalma akadt eltüntetni vetélytársát. Különben a lelkiismereti furdalás nem fért e lélekhez, a mely el volt zárva minden emberi érzés előtt.

— Nagy szerencse, — mondá egy ízben Torontál Simonnak, — hogy annak a fiúnak az a jó gondolata támadt, hogy megölje magát! Minél kevesebb marad a Báthory-fajból, annál jobb mindkettőnkre nézve. Valóban az ég is oltalmaz bennünket!

És csakugyan ki maradt hátra a Sándor, Zathmár és Báthory családokból! Egy öreg asszony, a kinek napjai meg voltak számlálva. Igen! Az Isten is oltalmazni látszott e nyomorultakat és a legvégső határt fogja elérni azon a napon, a melyen Sárkány Torontál Száva férjévé és vagyonának urává lesz!

Azonban úgy látszott, mintha az Isten próbára akarta volna tenni a türelmét, mert az egybekelés hosszura kezdett nyulni.

Mikor a fiatal leány — legalább testileg — kiépült e borzasztó megrázkódás következményeiből és Sárkány azt hihette, hogy elérkezett az idő, újra szönyegre hozni az egybekelés kérdését, Torontálné asszonyság súlyosan megbetegedett. E szerencsétlen nőnél az élet rugói el voltak koptatva, s e felett nem is lehet csodálkozni, ha megfontoljuk, milyen életet folytatott a trieszti események s ama pillanat óta, mikor megtudta, hogy mennyire méltatlan hozzá az az ember, a kihez a házasság odalánczolta. Majd a Péter érdekében tett lépések következtek (mert küzdelmeknek alig nevezhetnök), a melyekkel a

Báthory család ellen elkövetett bünöket akarta részben jóvá tenni — és tudjuk, kérései sikertelenek maradtak, szemben a Raguzában oly váratlanul megjelent Sárkány befolyásával.

Már a legelső napokban lehetett látni, hogy e nő élete gyorsan közeleg a végéhez. Az orvosok már csak néhány napot adhattak Torontálné asszonyságnak. A végkimerülés fogja megölni és semmi se menthette volna meg, még az sem, ha Báthory Péter fölkelne a sirjából és nőül venné a leányát.

Szávának ekkor alkalma nyilt viszonozni gyöngéd ápolását és az ifju leány nem is távozott ágya mellől, se nappal, sem éjjel.

Képzelhető mit érzett Sárkány, mikor erről az újabb késedelemről értesült. Folyvást ostromolta a bankárt, a ki mintegy tehetetlenségre volt kárhoztatva.

A helyzet kibonyolódása nem sokáig várakoztathatott magára.

Néhány nap mulva, julius 29-ike körül, Torontálné asszonyság kissé erősebbnek látszott.

Ezt az erőt a láz adta neki, a mely aztán negyvennyolcz óra mulva véget is vetett az életének.

elhatározás érlelődött meg benne s csak az alkalomra várt, hogy azt végrehajtsa.

Ez este azt követelte, hogy Száva néhány órára pihenni menjen. Az ifju leány, ellenvetése daczára, végre mégis kénytelen volt engedelmeskedni az anyja határozott akaratának.

Száva tizenegy óra felé a szobájába ment. Torontalné asszonyság egyedül maradt az övében. Mindenki aludt a palotában, a hol az a csönd uralkodott, a melyet oly találóan neveztek el «halotti csöndnek».

Ekkor Torontálné asszonyság felkelt és e nő, a kiről azt hitték, hogy gyöngébb, hogysem megmozdulhatna, elég erővel birt felöltözni és leülni az iróasztala elé.

Egy levélpapirt vett elő és remegő kezével nehány sort irt rá és aláirta a nevét. Azután a levelet beledugta egy borítékba, azt lepecsételte és ráirta a következő czimet:

Báthoryné asszonyságnak.»

«Raguza, Stradone, Marinello-utcza.»

Erre Torontálné asszonyság legyőzvén a fáradságot, a melyet ez a munka okozott neki, kinyitotta szobája ajtaját, lement a fölépcsőn, végig ment a palota udvarán, nagy erőlködések közt kipápa (670 körül) alkalmazta először az isteni tiszteletnél.

* **Az első kölcsönkönyvtárt** Pamphilius caesareai presbyter állitotta föl, ki a 309-ik évben martyrhalált szenvedett. Állitólag 30,000 darab vallásos művet gyüjtött össze, hogy hű keresztényeknek kikölcsönözze.

* **A billio megszámításához**, ha minden perczben 60-at számolna valaki és pedig éjjel-nappal szünetlenül, 31.709 év, 289 nap, egy óra, 46 percz s 40 másodperez lenne szükséges. Hogy egy billió ezüst forintost egy év alatt meg lehessen számitani, 31,709 ember folytonos munkájába kerülne, de ennyi pénzre $312^{1}/_{2}$ millió mázsa ezüstre volna szükség, mely óriási mennyiséget 7.812,500 ló huzhatna el, oly formán ha minden ló 40 mázsát huzna.

* **Fejedelmi szedők.** Erbach Schönberg herczegnő Darmstadtból nemrég meglátogatta fivérét, a bolgár királyt s ez utazásáról egy kis művet irván szt másik fivérével, Battenberg Lajos herczeggel s ennek nejével, Viktória herczegnővel a darmstadti palotában levő nyomdában maguk kiszedték s kinyomták. A műből a családtagokon kívül csak egyes kitüntetett egyének kaptak példányokat. Battenberg Lajos herczeg egész szenvedélylyel foglalkozik a nyomdászattal.

* **Gyönyörü méregfa** állott Jáva szigetén, Kosalában egy thea-ültetvény közepén. Az erdőirtás alkalmával a munkások nem mertek e fához nyulni s később sem dolgoztak közelében ha szél fútt, sőt

BRINDISI.

TORONTÁLNÉ LEMENT A FÖLÉPCSŐN.

SÁNDOR MÁTYÁS.

A láz átcsapott hagymázba; eszmélete elhagyta, érthetetlen dolgokat beszélt.

Egy szó, egy név, a melyet szünet nélkül ismételt, nagyon meglepte Szávát. A Báthory név volt, nem a fiatal ember neve, hanem az anyjáé, a melyet a beteg folyvást esdekelve emlegetett, mintha lelkiismereti furdalások kinozták volna:

— Bocsásson meg, ... asszonyom! ... bocsásson meg!

És mikor az ifjú leány, két roham közt, egy szabad perczben kérdést intézett hozzá ez iránt, Torontálné asszonyság iszonyodva kiáltá:

— Hallgass, Száva! ... hallgass! ... Semmit se mondtam!

Elérkezett a julius 30-ika és 31-ike közti éjszaka. Az orvosok egy pillanatig azt hihették, hogy Torontálné asszonyság betegsége, miután legmagasabb fokát elérte, lassankint enyhülni fog.

A beteg jobban töltötte a napot, elméje világos maradt s átalában a javulás méltán meglephetett mindenkit. Az éjszaka ép oly nyugodtnak igérkezett, mint a nappal volt.

De ez csak azért volt, mert Torontálné asszonyság, a halál közeledtével, olyan erélyt érzett magában, a milyenre senki se hitte volna képesnek; azért volt, mert miután az Istennel kibékült, egy

nyitotta az utczára vezető kis ajtót és kilépett a Stradonera.

A Stradone ez órában üres és néptelen volt, mert az idő már éjfél után járhatott.

Torontálné asszonyság ingatag léptekkel vánszorgott tova, a baloldali járdán, mintegy ötven lépésnyire, aztán megállt egy postaszekrény előtt, beledobta a levelet és visszatért a palota felé.

De összes ereje, a melyet ezen utolsó cselekménye végrehajtására össze tudott szedni, teljesen ki volt merítve; élettelenül lerogyott a kapu előtt.

Itt találták meg egy óra mulva. Itt ismert rá Torontál Simon és Száva. Innét vitték öt a szobájába, a nélkül, hogy eszméletét visszanyerte volna. (Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* **Az első vasut megnyitásakor** a «Quarterly Review czimü angol folyóirat felemlitvén, hogy e vasut kétszer oly gyorsan szállitja az utasokat, mint a leggyorsabb postakocsi, hozzátevé: «Meg vagyunk győződve, hogy Woolwich lakói előbb röppentetik fel magukat rakétával, mint hogy esztelenül oly gép kegyelmére bizzák magukat, mely ily gyorsan mozog.»

* **Az orgonát** Ktezibias találta fel Alexandriában Krisztus születése előtt 150 évvel, de csak Vitalianus

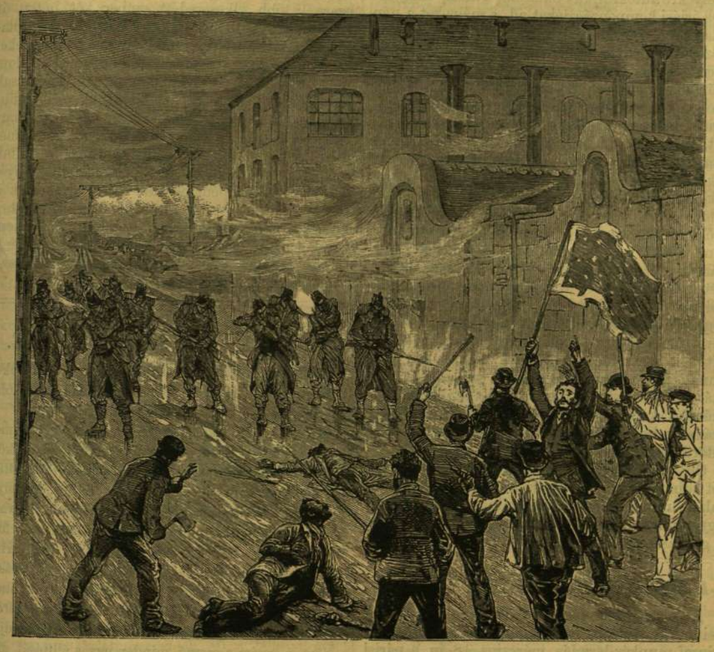
a lehullott galyakhoz sem nyultak. Az ültetvény tulajdonosa egy nap maga szedte össze a galyakat s elégette; másnap a szomszéd faluban, a merre a szél a füstöt vitte, a lakosokon mérges kiütések mutatkoztak, de egy sem halt bele. Végre khinai munkások vállalták magukra jó pénzért, hogy a fát kivágják s a jávaiak csodálkozására ez meg is történt; óvszerül naponként többször kokusz-olajjal kenték be magukat. A méregfa káros hatása azonban csak a friss nedvben s kéregben van; a kiszáradt fát a benszülött ácsok is veszély nélkül faragják.

* **A leggazdagabb nő a világon** Chilében él, Donna Isidora Casino a neve. Egyedül kőszénbányáiból havonkint mintegy 160,000 forint tiszta haszna van s a mellett óriási földbirtoka, nyájai s igen sok hajója van. «Monte Christo grófnő», mint közönségesen nevezik, özvegy, 45 éves, de nem akar ujból férjhez menni, bár a férfi-társaságot szereti; nemrég, midőn az Egyesült-államok hajóraja Valparaiso előtt horgonyzott, az összes tiszteket egy hétre vendégül hivta. Igen ügyes kereskedő s szenvedélyesen fogad a lóversenyeken, de igy sem dobhatja el millióit, mivel kitünő lovai mindig nyernek.

* **Kaszárnya nők számára.** Cambridge herczeg, a brit hadsereg főparancsnoka, London mellett kaszárnyát építtet a háboruban vagy másutt levő katonatisztek családja számára, hogy azok lehetőleg együtt élhessenek. A kaszárnya parancsnoka nyugalmazott törzstiszt lesz s a nők férjeik katonai rangfokozata szerint kapják a lakást.

BAUDOUX ÜVEGGYÁRÁNAK ÉGÉSE MÁRCZ. 26-ÁN.

GYALOG KATONASÁG, A MINT MONCEAU ÜVEGGYÁRA ELŐTT A TÖMEGRE TÜZELT.

A BELGIUMI MUNKÁSOK LÁZONGÁSA.

A VÖRÖS RÉM.

Megdöbbentő eseményeknek kezdünk tanúi lenni a nyugati czivilizáczió legfejlettebb államaiban. A munkás-forradalom, mely egyszerre vetette magasra Belgiumban, Amerikában és Franczia-országban véres lángjait, talán nyilatkozhatott volna még megdöbbentőbb erőszakossággal, követelhetett volna több áldozatot, de tanulságosabb és súlyában jelentősebb alig lehetne. Ha Páris, a világ e hangadó metropolisa áll vala a szemeink előtt lefolyt zavargások élén, ha onnan terjedtek volna tovább az izgatások hullámgyűrűi, kétségtelen, hogy még sokkal több veszélyt és fenyegetést rejtene magában Európára nézve e jelenség, de komolyabb természetü akkor is alig lehetne. Abban a körülményben, hogy a világ két legparlamentárisabb állama, a valódi szabadság és alkotmányosság két mintaországa, melyekben a népuralomnak és a monarkhikus elvnek egyensúlya oly megdönhetlennek látszott — Anglia és Belgium — egyszerre lépett ki a mélyebb társadalmi reformok terére, s mig amott radikális államférfiak teszik magokévá a kommunisztikus theoriákat, emitt valóságos forradalmat szitott a munkás-kérdés, komoly intelmeket rejt magában. Mind többen ismerik be, hogy a liberális intézmények mai állapota nem egyéb félrendszabálynál, s figyelmeztetnek arra, hogy a nép, mely eddig inkább ideális jogokért küzdött, ma már készen áll arra is, hogy a maga anyagi jogaiért ontsa vérét s e küzdelem rá nézve annál könnyebb lesz, mert támogatják benne a szabad szón, a szabad gyülekezésen kívül a tudomány romboló eszközei is, a zsebébe rejtett dinamit-töltés, melylyel egy percz alatt századok szorgalmának müveit képes lerombolni.

Évek óta szervezi a munka saját érdekeinek védelmét, s mélyíti ily módon a munkás-osztály és a tőkepénzesek közötti elválasztó medret. Csaknem minden iparágnak megvan a maga iparszövetkezete, sőt történtek kisérletek Amerikában az összes külön testületeknek egy szövetkezetbe való összevonására is. Tény, hogy e társulatok lényegökben és czéljaikban túlnyomólag harczias természetüek. Azon a föltevésen alapúlnak, hogy a munkás és munkaadó érdekei ellentétesek s czéljok tagjaikat a munkaadók elnyomása ellen védelmezni. Vezetésük ép oly absolutistikus, mint egy korlátlan kényuralomé, választmányuk titokban ülésezik, föltétlen engedelmességet követvel s rendeleteket ad ki. Kétségtelen, hogy egy ily érdekszövetkezete a munkásoknak, mely ellenséges hangulatát nem rejti véka alá, melynek tervei titokban kovácsolódnak, melynek bevallott czélja magasabbra emelni a válaszfalakat az osztályok között, veszélyes és kóros állapot a társadalomban. E lappangó veszélynek csupán tünetei a gyakori munkabeszüntetések, melyek véres összeütközésekké fejlenek s csupán tolmácsai ama munkáslapok, melyek nyilt hadüzenet hangján tárgyalják a munkásosztály szükségleteit és óhajait.

Ime egy kis szemelvény azokból a vezérczikkekből, melyekkel napról-napra amerikai munkáslapok árasztják el közönségeiket, de melyeket nem sokkal enyhébb változatokban az európai szociálista sajtó termékeiben is feltalálunk. «Ha a munkás — hangzik e lapok hasábjain, — belátja, hogy a menyország, melyet a túlvilágon igértek neki, merő káprázat, akkor kopogtatni fog fegyveres kézzel a gazdag rablók ajtajain s követelni fogja részét a földi élet javaiból». — «Vallás, törvény és állam egy fából van-

nak faragva, — pokolba mindannyival!» — «Éljen a tudomány, éljen a dinamit! Az az erő, mely kezeinkben véget vet a zsarnokságnak!» — «Az igazság öt centes bélyegbe kerül, a dinamitnak ötven cent fontja.» — «A lynch a legjobb és legolcsóbb törvénykezés.» — «A forradalmárnak csak egy tudománya van — tudniillik a rombolás.»

S mig a munkásosztály igy szervezkedik a védelemre és támadásra, addig a haladó polgáriasodás, a közlekedés könnyüsége, a munka-megtakaritó gépek s a társulás eszméje, mely a munkafelosztás elvével lépést tart, mind tömörebben szoritja őket össze a nagyvárosokban, hol egy holdnyi területen néha több ember él, mint a hány halott van ugyanakkorra területen a temetőkben, hol a pálinkás bolt oly sok s a templom oly kevés és a bűnre nézve minden csáb, minden alkalom mintegy önként kinálkozik.

Lyman Abbott, az amerikai folyóiratok egyik legtekintélyesebbikében, a «Century»-ban meglepő képét adja némely amerikai város rohamos fejlődésének, melyet Tocqueville, e kiváló gondolkozó, már 1848-ban aggodalommal látott előre, mint az újvilág köztársaságainak biztonságát veszélyeztető körülményt, ha csak a kormánynak nem sikerül oly fegyveres erőt teremteni, mely míg egyfelől a nemzet többségének ellenőrzése alatt álljon, másfelől független legyen a városok népességétől s elnyomhassa azok kihágásait. «De mikor Tocqueville — mondja Lyman Abbott, — ez aggodalmainak kifejezést adott, akkor az Egyesült-államokban még csak két város volt 200,000-et meghaladó népességü, ma pedig nyolcz van ilyen; akkor a népességnek hétnyolczada még vidéken vagy vidéki városokban élt, ma közel egy-negyede él a nagyvárosokban. Akkor a nemzet ipara még túlnyomólag a földmüvelésben állott; ma a bányászat és a gyáripar, kapcsolatban a bevándorlásokkal teljesen megváltoztatta a munkás jellegét. Akkor a kommunizmus még majdnem ismeretlen volt; ma Proudhon aforizmája, hogy «a tulajdon lopás», alaptanát képezi a munkás-szövetkezeteknek. Minden fejedelemnek megvannak udvaroczai. Minél rosszabb a zsarnok, annál alávalóbbak a sycophanták, a kik körülrajongják s hódolatot szinlelnek iránta, mig valójában hatalmát zsákmányolják ki. Az amerikai demagóg az amerikai mobokráczia udvaroncza és soha sem hizelgett aljasabb udvaroncz veszélyesebb királynak».

De mindamellett is nem ebből a szempontból itélendő meg a munkáskérdés jogosultsága. Ha a munkának nincs oka jogos panaszra — mondja Lyman Abbot — akkor aggály nélkül tekinthetünk akár békés, akár forradalmi szervezkedése elé, mert csak az az ügy juthat diadalra, a mely mellett az emberiség köztudalma szól. Azonban a tőke összehalmozódása kevés kézben utóbbi időben tagadhatlanúl óriási méreteket öltött. Ha fontolóra vesszük Reclus Elysée elszomoritó adatait, hogy míg a halandóság általános aránya a tehetős osztályoknál 1:60; addig Európában háromszorta ily nagy s hogy minden évben tiz millió olyan ember hal meg, a kiknek rendezett társadalmi viszonyok közt még élniök lehetne; akkor nincs mit csodálkozni, ha azon arányban, a melyben a gazdagság és a szegénység növekedik, sok Curtius akad, a ki föltveti magának a kérdést, vajjon hol talál Róma eléggé becses ékszert arra, hogy szétdarabolva megmentse a pusztulástól?

«Bizonyos — folytatja Lyman Abott — hogy semmit sem hoztunk magunkkal a világra, s a mivel minden ember bír, azt vagy a maga szorgalmának, vagy a másénak köszönheti. Minden vagyon vagy munka eredménye, vagy ajándék, vagy rablás. Csak ez a három módja van a vagyonszerzésnek: munka, ajándék és lopás. Mindig lesznek helyzetbeli egyenlőtlenségek, mert mindig lesznek jellembeli eltérések is. A szorgalmas embernek joga van szorgalma gyümölcsére, az okos embernek okossága gyümölcsére, de senkinek sincs joga szomszédja szorgalmának vagy szomszédja eszélyének gyümölcsét elvenni a nélkül, hogy egyenértéket adjon érte. Senki sem vehet a közös tőkéből többet igénybe, mit a mennyit bele tett. A társadalom rablógazdaságot folytat, ha úgy van szervezve, hogy képesit némelyeket többet venni ki a világ javaiból, mint a mennyinek egyenértékével járultak hozzá. Ez a jogos panasz, és nem az, hogy némelyeket jobban fizetnek, mint másokat. Ott a hiba, hogy némelyek oly vagyont bitorolnak, mely nem övék, hanem szomszédjaiké, s hogy a rablás bizonyos formái

törvényesítve vannak. Hogy a vasútigazgatónak 20—40 ezer frt jövedelme van évenkint, míg a munkásnak alig egy ezer, ez nem nagy baj. De hogy a vasúti részvények spekulánsai milliókat halmozhatnak egy év alatt össze, a munkások pedig néhány százat sem, ebben rejlik a nagy igazságtalanság. Ez a munkások érve s ha tévednek benne, ki kell mutatni tévedésüket. Mert a vagyonegyenlőtlenség nem baj, de bajjá válik, ha sokkal nagyobb a vagyonkülönbözet, mint a szorgalom és munka különbözete. A mi a munkás elkeseredését még növeli, az, hogy látja mikép mindezért a társadalom felelős. Látja, hogy e pénz nem az egyéni szorgalom, de a szédelgés gyümölcse, melyet egész szervezett társulatok tesznek lehetővé. Ezek a társulatok egyenesen a tőke érdekében, a haszonhajhászás czéljából alakúltak s mint ilyenek tényleg elősegítik a vagyonnak többek kezéből kevesebb kézbe való átjátszását.*) E társulatoknak már nagyobb hatalmuk van az államban, mint magának az államnak. Ők állapítják meg a vasúti szállítási díjakat, a távirdai közlekedés föltételeit, befolyást gyakorolnak a piaczra s a politikai államtest minden üterére. A vasút-társulatok együttes vagyonai billiókra megy, évjövedelmük pedig százmilliókra, mégis még az állam részéről is óriási kedvezményben részesülnek, s velök szemben az egyes polgárok merőben tehetetlenek.»

Látnivaló, hogy a modern állam, mely politikailag demokratikus jellegű, gazdaságilag és iparilag a legteljesebb arisztokráczia. A törvényhozás befolyást enged a népnek az állam sorsa intézésében, de nem enged befolyást saját sorsa intézésében. Souverain a szavazó urna mellett, a gyárban nem egyéb rabszolgánál. Ugyanazok, a kik képviselőket, minisztereket, közigazgatási és birósági tisztviselőket választanak, nem birnak hatalommal, megszabni, hogy naponta hány órát dolgozzanak, s minő bért kapjanak, ha csak hadi lábra nem szervezkednek. Ebben áll tehát kétségtelenül a létjoga a munkás-szövetkezeteknek. A kooperáczió az első lépés a tőke zsarnoksága alól való felszabadulásra. S a kooperáczió pénzügyileg is gyakorlati módnak látszik. Kiszámították, hogy egy szélesebb alapokra fektetett iparvállalatnál átlag 2000 forintnyi tőke kívántatik minden egyes munkásra. Ez összevéve nagy összeg egyetlen emberre. de nem sok ha ezer és ezer közt oszlik meg. Egészséges, szorgalmas, józan munkás még a mai viszonyok közt is képes lehet vénségére 2000 forintot félretenni, s ezzel a kooperáczió utján tőkepénzes lehet. Száz ily megtakarított tőke elég lehet egy vállalat megindítására.

Igaz, hogy az angol kooperátiv-társulat, mint a hogy az 1882-diki kongresszus eredményei feltüntették, még nem mutatott fel teljes sikert, de ennek oka, hogy a munkások még nem rendelkeznek elegendő önmegtagadással, hogy tartózkodjanak a túltermeléstől s megelégedjenek egyelőre csekély haszonnal a kereslet hiányában. mde a számok így is ékesen beszélnek: 1346 szövetkezet, 661,000 tag, 76 millió tőke, 260 milliónyi évi üzletforgalom, 21 millió bevétel, azaz huszonhat százalék jövedelem. Ha a munkások a sztrájkokban meddő tétlenségben elköltött pénzt az ipartársulásra fordítanák, függetlenekké és tőkepénzesekké tehetnék magokat egy csapásra.

A munka és tőke közötti érdekösszeütközésen tehát lehet segiteni, de szükséges volna másodsorban az államhatalom feladatainak új felfogása s működési körének kiszélesbítése is. «Az államszervezetek természetét és történeti fejlődését vizsgálva — mondja Lymann, kinek művét alapul vettük czikkünkben, — úgy találjuk, hogy az első szervezetek katonai természetüek voltak, mivel feladatuk volt túlnyomóan külső ellenségektől védeni az államot. A második lépés a politikai intézmények fejlődésében a rendőrállam, mely már nem külső, hanem belső ellenségektől védi magát — az alkotmányok történetében a laisser faire korszaka, az a lépés, a meddig Herbert Spencer és Sumner is mentek. Felfogása szerint a társadalmi osztályok mivel sem tartoznak egymásnak s minden egyén úgy boldogulhat, a mint tud. De van egy harmadik lépés is az emberi nem fejlődésében, az a kormányzat, a mely sem nem katonai, sem nem rendőri jellegű, de a munka állama, egy nagy ipartestület, melyben az emberek nem a külső, sem a belső ellenségektől való kölcsönös védelem czéljából egyesülnek, hanem a közjóllét előmozditása s a munka jobb jutalmazása végett.»

Ez a felfogása a modern állam követelményeinek, bizonyos, hogy épen az utóbbi időben mindinkább előtérbe lép Belgiumban az állam vasutakat épit, Angliában a posták és távirdát kezeli, Amerikában pedig nagy bankot állit. Minél demokratikusabb egy kormány, annál szélesebb feladatainak köre. Könyvtárakat alapit, megszabja a közoktatás rendszerét, elrendeli a himlőoltási kényszert, szabályozza a házépitést, röviden száz oly dolgot cselekszik, melyekre mint csupa rendőrállamnak nem volna joga, de mint nagy kooperativ szervezet feladatának ismeri. A hol pedig maga közvetlenül nem cselekedhetik, ott másokat biz meg a cselekvéssel; nagy társulatokat teremt, hogy közszénnel, közlekedési eszközökkel stb. lássák el, melyekre autokratikus hatalmat ruház, melyeknek óriási kompenzációkat ad, s melyeket a nép akaratából fennálló, s a népnek felelős hivatalos közegeknek ismer el. Hogy az államszolgálat e mérsékelten kommunisztikus formája milyen előnyöket nyujthat, azt mutatja Anglia példája, melynek kormánya pár évvel ezelőtt a nagybritanniai távirdahálózat igazgatását és ellenőrzését átvéve, rövid időn a következő eredményeket mutathatta fel: a hivatalok száma harmincz százalékkal növekedett, a feladványok száma 50 százalékkal, a sürgönyzött szavak száma 200 százalékkal s mindezzel szemben a díjtételek 40 százalékkal csökkentek. Mindez a kormánynak semmijébe sem került, mert a vállalathoz szükséges pénzt három százalékra vette kölcsön s haszna az üzletből $4^{8}/_{10}$ százalék volt. Ugyancsak Angliának néhány évvel ezelőtt Indiában vasútra volt szüksége. Tőkepénzeseket bizott meg annak kiépítésével ötszázalékos kamatgaranczával. Ezek kiépitették a vasútat, Angliának képviselője van annak igazgatóságában, húz a vállalatból két százalék jövedelmet, fizeti a vállalkozóknak az 5 százalék kamatbiztositást s a megmaradt két százalék haszon abba a helyzetbe hozta, hogy eltörülhette Indiában a jövedelmi adót.

Oly adatok ezek, melyek sok gondolkozni valót adhatnak az e kérdések iránt érdeklődőnek s talán utmutatással is szolgálnak arra, mikép egyenülhet ki sok minden helyes politika mellett a gazdasági érdekek fenyegető harczában. *V. S.*

*) Nem rég konstatálta egy amerikai public ista, hogy évenkint csak a new-yorki börze-műveletek által esaközölt vagyonát háramlások 1600 millióra rúgnak. Hát még a többi nagyobb európai pénzpiaczokon!

A BELGIUMI MUNKÁS-LÁZONGÁSBÓL.

A szerencsésen véget ért, de borzalmas részletei miatt Európa-szerte feltünést keltett belgiumi munkás-lázadás márczius 18-án, a párisi kommune szervezkedésének évfordulóján kezdődött, melynek emlékét Liégeben egy szocziálista gyülés ülte meg. Már a gyülés végén komoly zavargások támadtak az utczákon, úgy hogy, bár nagyobbszerü kihágások nem fordultak elő, a rendőrség mintegy száz embert kénytelen volt elfogatni. A többiek azonban széthordták a viszálkodás és elég edetlenség magvát a főbb bányaés gyártelepekre s mindenütt megkezdődtek a zavargások rendesen sztrájk alakjában. Az általános üzletpangás következtében itt-ott történt elbocsátások vagy munkabér-leszállitások elegendő okot szolgáltattak a sztrájk kitörésére s e mellett különösen az üveggyárakban különös ürügyet nyujtott az a körülmény, hogy új gépeket alkalmaztak, melyek sok munkaerőt tettek fölöslegessé. Nagyban emelte a zavart, hogy a hatóságok kezdetben nagyon keveset törődtek a mozgalommal és később sem volt mindenütt elegendő katonaság, mely a rendet helyreállitani es fóntartani képes lett volna.

Az elégületlenek száma mindinkább növekedett, anarkhisták szították a tüzet s igy a csoportosulásokból csakhamar fenyegető, sőt támadó tömegek is képződtek, különösen Charleroi környékén, mely a mozgalomnak különben is központja volt. Carnièresben a csoportosuló munkásokra kénytelen volt a katonaság lőni is s ez alkalommal három munkás halt meg s 17 megsebesült. Hasonló jelenetek fordultak elő a mariemonti bányánál Mons mellett, továbbá Bascoupban, Bargesben s más helyeken. A legtöbb haláleset Rouxban történt márczius 26-án. Itt a bányászok az egész vidéken garázdálkodtak, szétrombolták s felégették a kastélyokat s gyárakat, valóságos csatát folytattak a katonákkal, kik a lázadók közül tizenhetet öltek meg. Az elpusztitott helyek közt volt Baudoux kastélya s üveggyára, melyeknek romjait képünk mutatja. Baudoux maga is munkás volt kezdetben, később meggazdagodva nagy gyárat alapított, melyben 2000 ember nyert alkalmazást állandóan. Ő maga s családja a rombolás elől szerencsésen megszökhetett, de vagyona teljesen tönkre ment. A gyár és a raktárak eléztek, butorait, kocsijait, a menynyiben lehetett, a lázadók petroleummal öntötték le s úgy gyujtották föl; a többit széttrombolták vagy ellopták. Különösen a naplopók igyekeztek felhasználni az alkalmat, hogy úri ruhákat szerezzenek s a jó borokból — leihassák magukat. A katonaság teljesen képtelen volt megakadályozni a kihágásokat s csak másnap, midőn új erősités jött s az ostromállapotot kihirdették, állott némileg helyre a rend.

Charleroi környéke jelenleg valóban szomoru képet nyujt, mindenütt romok s a pusztitás más nemei láthatók. A munkások — elenyésző csekély szám kivételével — visszatértek ugyan már a munkába, de maga az a körülmény, hogy százezernél több elkeseredett ember két héten át folytonosan hadilábon állott s hogy épen ez államotok miatt a nyomor még nagyobb mérveket öltött, elég bizonysága annak, hogy a nyugalom még csak látszólagos. Hogy a zavargás nemcsak helyi érdekü volt, azt általában elismeri mindenki s bizonyitja többek közt az is, hogy Charleroi környékén különösen franczia s német anarkhisták ez idő alatt nagy számmal fordultak meg s többről bebizonyult, hogy részint fenyegetések, részint pénzkiosztás által igyekeztek a tüzet szitani. A franczia anarkhista sajtó nyiltan kifejezte rokonszenvét a mozgalommal s nem habozik kimondani, hogy e véres lázongás a közelgő általános szocziálista forradalomnak csak előjátéka volt.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Franklin-társulat ismét értékes könyveket bocsát közre. A most kiadott sorozat főkép az iskolai és gyakorlati hasznu műveket gazdagítja.

Ezek közt az iskolaügygyel foglalkozók figyelmét kétségtelenül a *Frary* Raoul könyve fogja felkölteni: *A latin nyelv kérdése*, franczióból fordították dr. Ferenczy József és dr. Varga Bálint. A könyv magyarra fordításának egy kis története is van. Trefort közoktatásügyi miniszter bizta meg a fordítókat, hogy Frary művét ültessék át magyarba. Oly fontos kérdést, a latin és görög nyelv oktatásának kérdését fejtegeti, mely nálunk is évek óta a legélénkebb vitatkozás tárgya. A miniszter a fordítóknak adott megbizásában többi közt azt mondja: «Nem merném a szerző minden egyes állitását alairni, vagy azok nyomán középiskoláinkat rögtön ujjá szervezni; a munkát annak daczára oly alaposnak, oly tanulságosnak, egyes részleteiben oly gyakorlati jelentőségünek találtam, hogy magyar nyelvre fordítását elhatároztam.» Frary széles alapon, a politikai és társadalmi viszonyok éleselmű fejtegetésével kapcsolatban tárgyalja a latin nyelv oktatásának kérdését. Ellenzi és czáfolatlannak mondja azt, a görög nyelv tanításával együtt. Az ő véleményével teljesen más álláspónton küzdőknek is hasznos megismerni az ellenvetéseket, mert azt alig fejtették ki teljesebben, mint a franczia szerző. Az iskolákban a hasznost, a gyakorlati életnek megfelelőt kivánja tanitani, s fejtegeti, hogy se a latin nyelvvel, se a görög nyelvvel nem érik el még azt a közvetlen czélt sem, hogy e nyelveket a középiskolákban megtanulják. Sok mulasztás miatt emel vádat, és sürgeti, hogy a nevelés az élethez adja meg az erőt, s azt fejlessze, nem pedig improduktiv pályákra készítsen. Frary könyve egy fontos adalék a kérdés megvitatásához és a közepiskolák reformjához, s az erről szóló viták ban sokszor fogják idézni. Ára 1 frt 50 kr.

Iskolai használatra való művek: *Irányadó az iskolában és életben*, erkölcsi tanulságos könyvecske, valáskülönbség nélkül a mindennapi és ismétlő iskolába járó növendékek számára. Versek különböző alkalmakra és jó tanácsok. A négy kiadást ért «Népiskolai jutalom-könyv» czimü munkája nyomán irta s átdolgozta Bonyhai Benjámin. Ára 30 kr. *Német nyelvképző iskola*, gyakorlati példákban; olvasás, nyelvtan és fogalmazás egy központu körökben, irta Szirmai József; első rész. Ára kemény kötésben 20 kr.

A *Falusi könyvtár* közkedveltségű köteteiből kettő jelent meg (31—32-ik), mindkettő dr. Szaniszló Alberttől, és a gazda-közönségnek ád jó kézi könyvet. Az egyik: «*Növénybetegségek*», már a harmadik kiadást érte meg, a mi mutatja, hogy sokan használják, s meg is érdemli, mert nemcsak figyelmeztet, hanem tanácsot is ád azokra a növénybetegségekre, melyekkel legtöbbször találkozik a gazdaember. A másik: *A fillokszera, a Kolorádo-bogár és vértetü*, a gazda legnevezetesb három rovar-ellensége. E veszedelmes rovarokat képekben is bemutatja. Ára egy-egy kötetnek 50 kr.

Végül megjelentek még: *Az uj közjegyzői törvény* (1886-iki VII. törvényczikk), kiegészitve az 1874-ik évi közjegyzői törvény érvényben hagyott pontjaival és ellátva a közjegyzőségre vonatkozó kuriai döntvényekkel és magyarázatokkal. Irta Szokolay István jogtudor. Ára 1 frt 20 kr.

Hunfalvy János kitünő szaktudósunk nagy földrajzi művéből, mely a magyar tudományos irodalom egyik legjelesebb terméke s a földrajzban kétségkivül a fő tájékoztató mű magyar nyelven, két év lefolyása után ismét megjelent egy kötet, a második, mely kizárólag Magyarországgal foglalkozik s ily külön czime is van: «*A magyar birodalom földrajza*, különös tekintettel a néprajzi viszonyokra.» Ötvenhat sűrűn nyomatott ivre (888 lap) terjedő vaskos kötet ez, kétségkivül terjedelmét tekintve is az elsők egyike azoknak a tudományos műveknek sorában, melyek hazánkról irattak. Fényes Elek földrajzi munkája óta nem is tett kisérletet senki, hogy hazánkat részletesebben ismertesse s azóta a földrajz, mint tudomány, rendkivül haladt és hazánk ismertetésére nézve óriási anyaghalmaz gyült össze. Mint a hazai történelemben, hol Horváth Mihály óta oly sok történt, ugy a hazai földrajz terén sem akadt ifjabb vállalkozó ily fontos műre. De a legalkalmasabb és leghivatottabb kétségkivül csak Hunfalvy lehetett, ki már három évtized óta átalában elismert földrajzi tekintély hazánkban, sőt e téren szerzett érdemeit a külföld is méltányolja. Több kisebb munkáján s egy hazánkat népiesen ismertető három kötetes művén kivül különösen nevezetes nagy három kötetes munkája a magyar birodalom természeti viszonyainak leirásáról, mely most két évtized multán sem avult el. A jelen mű a természeti viszonyokat is tárgyalja, de a mellett mindent felölel, a mit a modern egyetemes földrajzi művekben, különösen Reclus példája után, felvenni szoktak. A felosztásról, mely az eddig megszokottól nagyon különbözik, a következő fejezetczimek nyujtanak tájékoztatást: 1. A magyar birodalom általános képe. 2. Az Alföld (általános rajz s a magyar nép jellemzése). 3. Az ország fővárosa s ennek környéke. 4. Az Alföld helyrajza. 5. A Maros és Duna köze. 6. A Duna és Dráva köze. 7. Horvát-Tótország. 8. Az éjszaknyugoti felföld. 9. Az éjszakkeleti hegyvidék. 10. A délkeleti felföld (Erdély). Befejezés (általános statisztikai adatok). Névmutató. Minden egyes fejezetben legalább három rész van; az első az oro-hydrographiai leirás, a második a lakosság jellemzése, történelmi visszapillantás s egyes jellemző részek (pl. Tiszaszabályozás) részletesebb tárgyalása s végül a harmadik az egyes vidékek leirása. A nagyobb helyekről szerző részletesen szól. Budapest maga három ivet vesz igénybe s a vidéki nagyobb városok egyes utczáin is körül vezeti olvasóit. Közben egyes helyeken beszél a nemzetiségekről, horvátokról, tótokról. oláhokról és az erdélyi szászokról igen részletesen s mindenkor folyékony stylban, ugy hogy bár a műben több mint 10,000 név és szám fordul elő, olvasmánynak is eléggé kellemes. A vaskos kötet ára 5 frt, s így nem is drága. A nagy műből még három kötet fog megjelenni. A következő harmadik kötet Európának az első két kötetben nem tárgyalt országait ismerteti, a negyedik s ötödik kötet a többi földrészeket fogja leírni. Óhajtjuk, hogy a tudós szerző teljes erővel és munkakedvvel fejezhesse be e nagy művet, mely szerzőjének a magyar irodalom történetében ép oly állandó hirnevet fog biztositani, mint a mily valóban becses munkát nyer benne a földrajz és néprajzi irodalom.

Magyar történeti életrajzok. Szilágyi Sándor jeles vállalatából a Mehner Vilmos kiadásában megjelenő «Magyar Történeti Életrajzok»-ból a 2-dik évfolyam 3-dik füzetét vettük, melyben Fraknói Vilmos fejezi be Pázmány Péterről irt tanulmányát. A szöveget még az eddig megszokottnál is több kép disziti, köztük néhány színnyomatú is. Mai számunk kivonatosan ismerteti Fraknóinak essay-irodalmunkban számot tevő jeles dolgozatát a kiváló magyar egyházi iróról, s ugyanez alkalomból néhány képet is bemutatunk, amaz érdekes illusztrációk sorozatából, melyek Pázmány életrajzát díszitik. A «Magyar Történeti Életrajzok» jelen 2-ik évfolyamára a tört. társulat tagjai 5 forintjával, nem tagok 8 forintjával fizethetnek elő.

Az osztrák-magyar monarchia irásban és képben czimü nagy vállalatból a 10-ik füzet hagyta el a sajtót, mely a Bécs és Alsó-Ausztriáról szóló résznek 4-ik füzete. Schlögl Frigyes befejezi benne «A bécsi népélet» czimü érdekes dolgozatát, mely a császárváros népies mulatságait, mulató helyeit s a bécsi szokásokat érdekesen irja le. s számos genre-kép illusztrálja a közleményt, Schliesmann Jánostól és Greil Alajostól. A füzet ára 30 kr., s a Révai-testvérek bizománya utján rendelhető meg.

Két előfizetési felhivás van előttünk, vers-kötetekre. Ez nem ujság, minden héten előfordul. Az egyik, *Benedek Jánosé, így* kezdődik: «Barátaim kivánságának engedve» — a másik a *Kulcsár Ernőé* mintha csak erre akarna felelni, így: «Nem barátaim biztatására, saját magamtól jöttem arra a merész gondolatra, hogy verseimet kiadjam.» Furcsa, véletlen találkozás. *Benedek János*, kitől egy izben lapunk is közölt egy csinos műfordítást, a Dalnok átkát Uhlandtól (1881-ben) mint megjelenendő kötetéből mutatványkép beküldött darabjaiból látszik, tehetséges kezdőnek mondható; e mutatványok közül egyet, ajánlatkép, közlünk mai számunkban. A husvétra megjelenendő kötet előfizetési ára 1 frt, mely a szerző nevére (Budapest, IV. Gizella-tér 2.) küldendő be. — *Kulcsár* «Felhők és Sugarak» czim alatt szándékozik kiadni kötetét, Rózsa Kálmán nyomdatulajdonos és kiadó közbejöttével; előfizetési ivén közöl is nehány mutatványt, de azok közt nem találtunk olyat, mely megérdemelné, hogy lapunkban reprodukáljuk. Előfizetési ára ennek is egy forint s a nevezett nyomdatulajdonos kiadóhoz (Budapest, VIII. ősz-utcza 30. sz.) küldendő be.

A romlaki kastély, eredeti regény a jelenkor társadalmából, irta *Benedek* Aladár kitől eddig költemény-kötetek jelentek meg. Regénye két vastag kötetet tesz. Petrik Géza és társa bizománya s ára 2 frt 50 kr.

A nemzeti szinház már április 9-ikén bemutatta Csiky Gergelynek az akadémiai Teleky-pályázaton 100 aranynyal kitüntetett *Spartacus* tragédiáját, épen husz nap mulva, hogy a megjutalmazás történt. E rövid idő alatt a római tárgyu darabnak díszes kiállításáról is kellőleg gondoskodtak. A történeti szinművek mind ritkábbá válnak, s maga Csiky szintén a modern élet festésében tünt ki eddig. De van ereje a történeti drámákhoz is, mint épen «Spartacus» bizonyítja. Csiky a mélyebb szenvedélyekben nem mester; azonban soha sem szünik meg érdekes drámairó lenni. A kezébe vett anyaggal mindig tud bánni és hatni. «Spartacus»-t is érdeklődéssel kísérte végig a közönség. A történeti darab tetszett, s az eredeti szinművek sorozata hatásosan előadható szomorujátékkal gyarapodott.

Spartacus az ó-kori történelemnek egyik legdrámaibb alakja. Mint rabszolgát hurczolják el Thrácziából, gladiatorrá nevelik a római előkelőség számára, hogy ez gyönyörködjék, mikép öl, vagy mikép ölik meg a bajvívásban. De Spartacus többi rabszolgatársaival föllázad, s a gladiatorok lázadása megreszketteti Rómát, egymásután veri le hadseregeit. Sok és véres harczba kerül, míg Spartacus hatalmát meg lehet törni. Spartacus végre a csatatéren esik el, mint hős, a ki küzd utolsó leheleteig. Csiky ezt a félvad hőst tette tragédiája főalakjává és lélektanilag igyekezett megfejteni azt a boszut, melyet Spartacus táplált Róma ellen. Hatalmába ejteni a gőgös Rómát, ez czélja a dráma Spartacusának is. Mikor Spartacust Capua piaczán árulják a rabszolgák közt, megjelenik ott neje, Justina is, kis fiával. A messze földről jött, hogy fölkeresse férjét. Rá is talál, de Spartacus nem akarja megismerni, mert a rabszolga neje és gyermeke is rabszolgává lesz, és eladják. Ott látja meg Spartacus a Lentulus büszke szép leányát, Flaviát is. A bánatos szép Justinára pedig a ledér Leontius vet szemet. Spartacust a dúsgazdag Lentulus veszi meg, s mikor el akarják hurczolni, neje többé nem fékezheti magát, elárulja kilétét s rabszolga lesz gyermekével együtt. A gaz Leontius megveszi, a kis fiut leszuratja. Justina áldozatul esik Leontinusnak. Ennyi ok szitja föl Spartacusban, hogy boszut álljon szabadsága elvesztéséért, családi boldogsága feldulásáért. Összeesküszik rabszolga társaival, s egy czirkuszi játék alatt a gladiatorok nem egymásnak rohannak, hanem a dőzsölő uraknak. Leszurják a nyomorult Leontiust is. Flavia, a Lentulus leánya, Spartacus fogságba jut, de Spartacus esik azért a kevély és szép Flavia hatalmába. Boszujának akarja föláldozni, gyalázatot gyalázattal boszulni. De égő szenvedély gyúl benne a római nő iránt. Nejét többé nem szereti, Flavia pedig büszkén fordul el az egykori rabszolgától. Justina mindent megtud, s mérget vesz be és meghal. A római seregek már le vannak győzve, s a gladiatorok türemetlenkednek, hogy haza térhessenek, hisz szabadságokat kivívták már. Spartacus azonban Rómát magát akarja meghódítani, hogy méltóvá legyen Flaviához. Spartacus fölött a szerelem hatalma vesz erőt. Flavia is szereti, de büszkesége visszatartja tőle. E nő titokban értesíti a rómaiakat, mikor támadják meg Spartacus táborát, hol nagy békétlenség uralkodik. A rómaiak rajta is ütnek a táboron, s mikor Spartacus hallja a harczi zajt és indulni akar a csatába, Flavia azt mondja neki: «maradj». Az első meleg szó Flaviától. A szerelmi igézet ott tartja Spartacust, Flavia karjai közé akar rohanni. Ez tört merít Spartacus szivébe, azután saját keblét döfi át és szerelmét megvallva halnak meg együtt. A gazdag cselekvényben Spartacus alakja nem mindig emelkedik ki. Azt is csak jó későn tudjuk meg, hogy az első látás óta szereti Flaviát, és csak a legvégén, hogy mindent Flaviáért tett. Így a dráma folyamában a benyomásokhoz nem mindig bírjuk az igazi kulcsot.

A szereplők közül Jászai Mari asszonyt (Flavia) illeti a legtöbb dicséret, ki inponálón személyesíti a büszke római nőt, s alakítása, játéka a drámai ábrázolás legszebb részeit egyesíti magában. Nagy Imrének Spartacus hálás szerepe. Fái Szerena (Justina), Gyenes, Benedek, Szacsvay, Vizvári, Egressi, Hetényi, Szigeti Imre derék részt tartanak meg magunknak az előadás jelességéből. A szerzőt minden felvonás után előtapsolták.

Az operaszinházban jubiláris előadás volt e hó 13-ikán. Erkel *Bánk bán* operájának huszonötéves jubileumát ünnepelték. Az első előadás negyedszázados évfordulója még a mult hó 9-ikén volt, de az operabál miatt későbbre halasztották az ünnepélyt. «Bánk bán» a jeles zeneköltő legnépszerűbb operája «Hunyadi László» mellett. Huszonöt év óta mindig nagy vonzerőt gyakorolt és zajos estét ért meg. Utóbbi időben az operai előadások erősebb nemzetközi jelleget nyertek, énekesek, énekesnők rendesen olaszul énekelnek, s így az eredeti dalművek is ritkábban jutnak szinpadra. A közönség hozzátörődött már ehhez, s megtörténhetett, hogy «Bánk bán» ünnepi előadására a szinház nem telt meg egészen. De az előadás meleg ovácziókban igy is bővelkedett.

A koszorukkal diszített karnagyi emelvényen megjelent Erkel Ferenczet hosszan tartó lelkes taps üdvözölte. Kiválóan megkülönböztette a közönség *Bianchi* Bianka kisasszonyt is, a jeles művésznőt, ki tavaszi vendégszereplését kezdte meg ez este Melinda szerepével. A művésznő egész előszeretettel tanulja már régebben a magyar nyelvet, és szerepeiből mindig többet és többet énekel magyarul. Mély érzéssel, költészettel alakította Melindát. Az 1861. márczius 9-iki előadás szereplői közül ma csak Bignio énekelt, ezuttal is a király szerepét, ép oly művészettel, mint huszonöt év előtt. Hajós (Bánk), Bartolucci kisasszony (a királyné), Odry (Tiborcz), Lang (Biberach), Pauli (Ottó), Ney (Petur) voltak a szereplők. A huszonöt év előtti első előadáson pedig Hollósy Kornélia énekelte Melindát, Hofbauer Zsófia Gertrudot. Ellinger J. Bánk bánt. Telek N. Ottót, Füredy Mihály Peturt, Bignio II. Endrét, Kőszeghi Tiborczot, Kaczvinszky J. Biberachot.

A népszinházban április 10-ikén szintén pályadijat nyert szinmű bemutató előadása volt. A népszinházi bizottság által népszinműre 1884-ben kitüzött 100 arany nyertese «*Felhő Klári*» került szinre Szerzője Rátkay László, ugyanaz, ki régebben «Toborzás» czimü népszinművével jó véleményt keltett tehetsége iránt, s ezt a «Felhő Klári» igazolta is.

A közönség jól fogadta a népszinművet s a kritika méltánylattal szól róla. A mese egyszerű falusi történet, nem szövevényes, de alakjait elég drámai erő mozgatja, azokban jellemző képességet mutat, s a drámai elemet szerencsésen gyüjti köréjök. Magyarosság, a népélet és a nép észjárásának eltalálása sem mellékes részleteiről az invenczióval irt darabnak. A fő kifogást mégis a főalak vonja magára, Aba András, kinek nemeslelkűsége, lemondása szép jellemvonás ugyan, de a drámában egész tétlenségre kárhoztatja, mert tehetetlenné válik, pedig csak egy kissé erősebben kellene a sarkára állni, és semmi sem történnék ugy, mint a hogy történik. Nagy előnye a darabnak, hogy salangok, üres czifraságok nélküli népszinmű, mely a drámai tartalmasságot tartotta szem előtt.

Felhő Klári árva lány, a kit özvegy Aba Györgyné nevelt föl. Abáné özvegygyé lett fia, András is szemet vet a leányra, de eltitkolja érzelmét. A lány sem meri nevelőjére emelni szemét, a ki vagyonos ember. Férjhez megy hát egy molnárlegényhez, Fátyol Ferkóhoz, a ki azonban a leányt inkább pénzeért veszi el. mert Abáék az árvát jól kiházasitják. Ferkót egy

özvegy menyecske, Viola Éva kötötte le magához. Hatásos jelenete a darabnak, mikor a nagylelkü András vagyona egy részét oda adja Klárinak. A második felvonás egyesíti magában a darab legjobb részeit, drámai helyzeteit és igen sikerült detailrajzait. Ferkó csapodár lett, Viola Evánál keresi boldogságát, felesége vagyonát is pazarolja. Klári boldogtalan, de mikor Aba Sándor meglátogatja őket, titkolja. Előáll azonban Viola Éva, a ki követeli Ferkótól, hogy ne hitegesse tovább, váljék a feleségétől. A két asszony közt kilobban a gyülölet szikrája. Klári rárohan Évára, hogy megfojtsa. Most már hiába a titkolózás. Aba Sándor mindent megtud, csak azt nem, hogy Klári szereti. Klári visszakerül ismét Abáék házába, maga Sándor viszi el. Otthon végre megtudja, hogy Klári őt szereti. Ekkor tör rájok Ferkó, követeli, hogy Klári visszatérjen hozzá és Andrást is megtámadja, hogy elcsalta Klárit és magának szánta. András kiüzi Ferkót. Ez rálő a feleségére, aztán magát lövi agyon, s meg is hal, de Klárit csak a vállán sebezte meg, a ki András karjai közé omlik. Igy végződik a darab. A folytatást, András boldogságát, sejteni lehet.

Az előadás gondosan kidolgozta a darab szebb részeit. Blaha Lujza asszony (Klári) kitünő volt s a szerep drámai vonásait mély érzéssel játszotta. Rákosi Szidi asszony (Éva) igazsággal és hévvel játszott, s a közönség sokszor megtapsolta. Tamássy (András), és Vidor (Ferke) a jó szerepeket teljes erejökkel játszották. A szerzőt sürün tapsolta a közönség, mely a darab későbbi előadásai iránt is megtartotta érdeklődését.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémián április 12-ikén a harmadik osztály ülésezett, Stoczek József elnöklete alatt. Szigorún szakszerü előadásokból álltak az ülés tárgyai, s ezek közt két székfoglaló értekezést is hallottunk: *Krenner* József, a muzeum ásványtani osztályának őre mint rendes tag, és *Plósz* Pál egyetemi orvostanár mint levelező tag tartották meg székfoglaló értekezéseiket. Mindketten köszönetet mondtak a megválasztásért.

Krenner József rendes tag székfoglalója: «Ásványoptikai tanulmányok». A kristályok fizikai tulajdonságainak górcsői megvizsgálásáról szólt alaposan. Dr. *Plósz* Pál pedig «Az uromelanin származásáról» tartotta székfoglalóját, mely az orvosi körökben bizonyára megtalálja a megérdemlett méltánylást. Az orvosi köröket érdekli az a két értekezés is, melyet szintén Plósz mutatott be a budapesti egyetemi élet- és kórvegytani intézetből. Az egyik dr. *Geyer* Józsefé s címe «A vesében és váladékában előforduló hengerszerü képletek khémiai tulajdonságai». A másik *Pollák* Szigfried és *Török* Lajos orvostanhallgatók dolgozata a homogen hengerek képződési módjáról. *Thanhoffer* Lajos az állattani intézet némely új eszközeit ismertette, a velök tett vizsgálódásokról adott számot. Az eszközöket, melyeket bemutatott, saját maga szerkesztette, vagy pedig czélszerü javításokat tett azokon. *Mihálkovics* Géza vendégektől mutatott be közleményeket a budapesti egyetemi II. bonctani és fejlődéstani intézetből: «A bolygó idegesoport alaki jelentőségéről» *Onodi* Adolftól és «A gerinczhúr, a gerinczhúr alaki köteg és a canalis neurcutericus fejlődéséről a torpedo marmorata-nál» *Perényi* Józseftől. Szintén vendég dolgozatát ismertette meg *König* Gyula a mathematikából. Ez *Rados* Gusztáv dolgozata a szétbontható alakok elméletéről. *Kruspér* István végezte a bemutatást, dicsérő szavakkal ajánlván kiadásra, *Lakics* Ferencz müegyetemi tanársegédnek szakértelemmel dolgozott művét a József-müegyetem geodatikai observatoriumának geografiai szélességéről.

A Petőfi-társaság e hó 11-iki havi ülésén *Gyarmathy* Zsigáné, a széptollu irónő székfoglalása volt. «A rokonság» czimü elbeszélést irt ez alkalomra, s azt Komócsy József hatással olvasta fől. *Laszló* Mihály pedig *Radó* Antaltól (vendég) gondos tanulmányt mutatott be Danteről, mint lyrikusról. *Bodnár* Zsigmond is egy *Rapson* álnév alá rejtőző vendégtől olvasott fől «Post mortem» czimü allegorikus költeményt. Gr. *Zichy* Géza élénk hatást keltett két nagyobb költeményével. Az egyik «Nyilt válasz» s levél alakjában egyik barátjának irja le családi otthonát, a másik pedig humoros történet «Egy művész, a kinek ördöge van». A fólolvasó ülést zárt ülés követte, melyen elhatározták, hogy a Kis-Körösön május 2-án tartandó Petőfi-ünnepélyen a társaság is képviselve lesz s Szana Tamás prózai dolgozatot, Komócsy József és Abrányi Emil pedig költeményt fognak fólolvasni.

Fővárosi muzeum. Budapest hatóságának hivatalos helyiségében sok történelmi vagy másképen érdekes tárgy hever szanaszét, festmények korábbi évekből való fényképek egyes épületekről, utczákról, okiratok, könyvek, vagy oly tárgyak, melyek nevezetesb eseményre és személyiségre vonatkoznak. Igen becsesek az ujabb építkezések, csatornázások, közmunkák tervei. Az országos kiállításból is gazdag gyüjtemény maradt. Élénk szüksége mutatkozik tehát, hogy e tárgyak egyesittessenek s egy fővárosi muzeumot rendezzenek be.

Gerlóczy alpolgármester erre nézve tervet is nyujtott be. Szerinte legczélszerübb volna ugyan a városházak valamelyikében rendezni be ez intézetet, de mivel a hivatalok jó része is bérházakban van, egy uj központi városház építéseig ennek a tervnek pihenni kell, de addig is igen alkalmasnak mutatkoznék a városligeti mücsarnok megszerzése a kormánytól. Ha a tanács magáévá teszi a fővárosi muzeum fölállítása tervét, akkor a szervezet, kezelés stb. tekintetében küldjön ki egy bizottságot, mely szakértőkkel magát kiegészítve, javaslatait tegye meg.

MI UJSÁG?

A királyi család Budapesten. Ő felségök a király és királyasszony Mária Valéria főherczegnővel, valamint a trónörökös-pár április 28-án több heti tartózkodásra Budapestre érkeznek. Ő felségökkel együtt az egész udvartartás a fővárosba jön. Ő felségök itt-léte alatt május 5-én a királyi várlakban udvari bál lesz.

Jókai Mór a mult héten Fiumében időzött s József főherczegnek is több órán keresztül volt vendége.

Munkácsy uj festménye utban van Budapestre. A mücsarnok nagy termét már elő is készítik a festmény befogadására. A terem hosszában — ugy mint a korábbi Munkácsy-kiállítások alkalmával — lépcsőzetes állványt alkalmáznak, hogy tömeges látogatás alkalmával a hátul állók is a képet egész terjedelmében láthassák. Munkácsyt Berlinből is felhivták, hogy az akadémia száz éves jubileumi kiállításán részt vegyen s Mozartját e czélból átengedje, ő azonban lemondott arról, mert nem akart eltérni azon szándékától, hogy a képet mindenekelőtt Budapestre küldje.

Kossuth Lajos idősebb fia, Ferencz, köztudomás szerint kitünőleg kezeli az ecsetet, a mint arról mindenki meggyőződhetett, a ki a nagy hontalant turini magányában meglátogatta, hol nagy számmal vannak Kossuth Ferenczről festmények, melyek nagyobb mükiállításokon is számot tennének. Kossuth Ferencz mindamellett minden esdeklése daczára nem birta rá venni édesatyját, hogy magát általa lefestetni engedje. Kossuth tudvalevőleg állhatatosan vonakodott magát levétetni s minden az iránti megkeresést következetesen visszautasított, s Parlagi Vilma volt az első, a kinek Kossuth megendte, a mit addig nem csak idegenektől, de még tulajdon fiától is megtagadott. Most ujabban, mint Kossuth Ferencz Herman Ottóhoz intézett fölötte érdekes levelében irja, Kossuth Lajos e tekintetben fiával, Ferenczczel szemben is feloldta a merev rezisztenczia álláspontját s meghallgatta évek óta számtalanszor, mindig hiába ismételt kérését, hogy neki is engedje meg őt lefesteni. Megengedte, s Kossuth Lajosnak fia, Ferencz által festett arczképe elkészült s mint az említett levél mondja, jól is sikerült.

Liszt Londonban. Liszt londoni tartózkodásának emlékére, önkéntes aláirásokból, *10.000 forintnyi Liszt-ösztöndijat* alapitottak a londoni kir. zeneakadémiában, kezdő zongorázók javára. A nagy művész a legkitüntetőbb fogadtatásra talál az angol főváros minden körében. E hó 7-iken a királynő orgonistája, Cussins a királynőhöz vezette, Windsorba. Az állomáson több franczia urhölgy üdvözölte. Innen udvari fogaton ment a palotába, a királynőhöz, ki előtt több darabot játszott a zongorán.

Osztrák-magyar kaszinó nyilott meg, mint értesítenek, a napokban Bukarestben. Nagy ünnepélyességek közt ülte meg a Bukarestben élő magyar kolonia e régóta táplált óhaj megvalósulását.

Az Ephorie-fürdő termében tartott estélyen osztrákok és magyarok csaknem teljes számmal vettek részt s jelen volt sok román is; az osztrák-magyar követség részéről br. Mayr s többen az olasz, török, franczia, német, szerb, orosz követség személyzetéből, a román arisztokráczia számos tagja stb. Három felköszöntőt is mondtak román, cseh és magyar nyelven (utóbbin Hraby Gyula). Az ünnepi programm egyik pontját ködfátyolképek képezték, melyeket Schneider törzskari kapitány rendezett az osztrák-magyar monárkhia történetéből vett epizódokból, melyeket megfelelő zene kisért. Elvonultak ez alkalommal a nézők szemei előtt a budai várlak, az esztergomi székesegyház, a bécsi szent István templom, a prágai Hradsin, a krakói Wawel, Mátyás király bevonulása Budára, Széchenyi, a pozsonyi országgyülés stb. képei, most magyaros lassütől, majd a cseh *kde domov muj* a bécsi *Donau*-keringő, vagy a *Rákóczi* hangjaitól kisérve. Villamfénynél bemutatták Ausztria és Hungaria allegorikus képét is (Gruber és Szathmáry kisasszonyok), míg körülöttök mintegy 52 személyből álló csoport a monarkhia nemzetiségeit festői s díszes jelmezekben testvéresülve tüntette föl; utoljára táncz következett, szintén jelmezben, mely alkalommal a csárdás, a mazur, a beseda volt a tánczrenden. Közel 1500-an vettek részt az ünnepélyen, mely csak reggeli hét órakor ért véget.

A kiállítási épületek és a főváros. A kiállítás területe most már csupa rom. Alig áll fent még egy-két pavillon; e hó 20-ikáig azokat is el kell hordani. Csak a nagy iparcsarnok, mücsarnok, a király-pavillon és a főváros pavillonja érintetlen. A kormány már megtette előterjesztését a fővárosnak a föltételekről, melyek mellett az ipar- és mücsarnokot s királypavillont átengedni óhajtja. Kér a kormány először is 250,000 forintot készpénzben, másodszor az osztrák államvasut kiállítási sinvonalának meghagyását és e vonal közelében egy holdnyi területet az állandó állatkiállítási csarnok czéljára; harmadszor 250,000 forint értékü földet a főváros határában, a gyári övezetben oly gyárak czéljára, a melyek a hazai ipar emelése és virágoztatása érdekében különös állami kedvezményeket érdemelnek. A kormánynak a kérdéses kiállítási épületek és a szomszédjukban levő parkozás mintegy 928,000 forintjába kerültek.

Népünnep jótékony czélra. Alföldi vásár rendezését tervezi az irók és művészek társasága Szent-István napjára, szabad ég alatt, talán a kiállítás területén. A társaság pénztára, az irók segélyegylete, a hirlapirók és nemzeti szinház nyugdijintézetei javára rendezne a népünnepet. A rendezőség is ez intézetek *és egyletek tagjaiból állna, kik első tanácskozásra* e hó 18-án jönnek össze. Tervben van egy nagy történeti élőkép bemutatása is: Buda várának visszafoglalása a töröktől.

Szinház Váczon. Állandó szinházat épitenek Váczon. Pfiusich Lajos és Benkár Dénes váczi lakosok e czélra 10,000 frtot ajánlottak föl, oly föltétel alatt, ha a város és közönség szintén 10,000 frtot ad. Az épület a város tulajdona lenne s a szinház jövedelmét az alaptőke visszafizetésére fordítanák. A váczi-ak pár hét alatt 8000 frtot irtak alá s a város 3000 frtot szavazott meg rá. Pestmegye közgyülése helyben hagyta a város határozatát.

Szilágyi Dániel siremléke. A magyar mérnök és épitész-egylet hozzájárulni akarván Szilágyi Dániel Konstantinápolyban elhunyt tudós emigráns hazánkfia sirja fölé állitandó emlékkő költségeihez, az egylet helybeli és vidéki tagjaihoz adakozásra szóltó felhivást intézett. Az egylet ezzel hálát kiván tanusítani az elhunyt iránt, ki az egylet által Konstantinápolyba rendezett kiránduláskor nagy szivességgel fogadta és kalauzolta az utasokat.

Alagut. A munkács-beszkidi vasut határszéli alagutja e hó végére csakugyan nyitva lesz. Az utolsó földréteg ledöntése e hó 29-ére van kitüzve. A rendezendő áttörési ünnepélyen jelen lesz báró Kemény Gábor közlekedési miniszter is a ki meghivta rá az osztrák közlekedés-ügy központi hatóságát s a galiczian helytartót is.

Az «Amerikai Nemzetőr», a New-Yorkban megjelenő magyar lap, egy czikke miatt ki volt tiltva Magyarországból. A lap maga azonban oly jó szolgálatokat tett a kivándorlási mozgalom ellensülyozására, hogy a belügyminiszter visszavonta e tilalmat, miután a lap kiadója és szerkesztője folyamodtak a kitiltás ellen s igéretet tettek, hogy ovakodni fognak oly közleményektől, melyek következése a kitiltás volt. A belügyminiszter értesitette is már a törvényhatóságokat, hogy a postai szállitási tilalmat megszüntette.

Egy lengyel honvéd siremléke. A győrmegyei théti temetőben nyugszik Dzwonkovszky László honvéd huszárszázados, ki 1849. jun. 13-án a csornai ütközetben esett el.

Lengyel volt, ki — mint annyi honfitársa — sietett a magyar szabadságharcz zászlaja alá. A vitéz halállal kimult honvéd arczképét és életrajzát tavaly közöltük, abból az alkalomból, mikor a lengyelek oly tömegesen jöttek el fölkeresni Magyarországot a béke nagy müve közben is, az országos kiállitáson. Akkor határozták el, hogy Dzwonkovszky sirját dizes emlékkel jelölik meg. Haeffner Ernő, a győri honvédegyesület jegyzője, magáévá tette az ügyet s buzgólkodására a théthi közbirtokosság 200 frtot, a társas-kör 50 frtot szavazott meg a sirkőre, melyа Dzwonkovszkyval közös sirban nyugvó Münszter Ede huszár százados emlékét is meg fogja örökiteni. A sirkő leleplezését a két hős halálának évfordulójára, junius 13-ikára tűzte ki az ünnep-rendező bizottság. Egyszersmind fölkéri azokat, kik a kegyeletes czélra pénzt gyüjtöttek, hogy azt mielőbb a bizottság pénztárosához, Horváth Samu téthi evang. lelkészhez beküldeni sziveskedjenek.

A «Jogtudományi Közlöny» április 16-iki száma (16-ik) a következő tartalommal jelent meg:

Kettős házasság esetén a második házasság megsemmisitése. *Sztehlo Kornél* budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: A római jog külső története és institutiói. Irta Dr. *Vécsey Tamás* egyetemi tanár. — Törvénykezési szemle: «Által» vagy «nál, nél» (Váltójog kérdés). Dr. *Berkovits Ferencz* n.-váradi ügyvédtől. — Válasz a «Nyilt kérdés»re adott válaszokra. Dr. *Gold Simon* budapesti ügyvédtől. — Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez. Dr. *Balogh Jenő* kir. táblai joggyakornoktól. — A magánlakséretési vitához. Dr. *Dell Adami Rezső* buda-esti ügyvédtől. és Dr. *Barna Ignácz* keresk. akademiai tanártól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Felsőbirósági elvi jelentőségü határozatok. Közli Dr. *Jancsó György* kir. táblai fogalmazó. — Curiai határozatok. — Az ügyvédgyülés kérvénye. — Törvényjavaslat a telekkönyvi betétek szerkesztéséről.

HALÁLOZÁSOK.

Thein Károly, a budapesti nemzeti zenede nyugalmazott tanára, a nemzeti szinháznak is volt karmestere, számos zenedarab szerzője, meghalt Bécsben, 69 éves korában. A magyar zene terén sok emléket hagy maga után. Irt egy operát is «Tihany ostromát», melyet a nemzeti szinházban többször adtak; továbbá magyar müdalokat, s ezek közül nem egy vált a hangversenyek hosszú életü dalaivá. A «Peleskei nótárius» bohózat dalai szintén tőle valók. Két fia: Lajos és Vilmos, jeles zongora-művészek, s mikor fiaival körutra indult, akkor vált meg Budapesttől is, hol a zenekedvelők egyletének is karmestere volt. Temetése e hó 15-ikén ment végbe Bécsben.

Dr. Bódogh Albert, országos közegészségi felügyelő, volt országgyülési képviselő, meghalt 57 éves korában Miskolczon, hol mint orvos köztiszteletben élt. A szabadságharczban is részt vett, aztán pedig az orvosi téren működött. Később lapot is szerkesztett, a «Miskolcz»-ot. Élénk részt vett egyházi és iskolai ügyekben, az alsóborsodi ref. egyházmegyének tanácsbirája, a miskolczi ref. gymnáziumnak pedig egy ideig gondnoka lévén. Az országgyülésen két izben Hajdu-Böszörményt képviselte, s a függetlenségi párthoz tartozott. Tavaly nevezték ki orsz. közegészségi felügyelőnek.

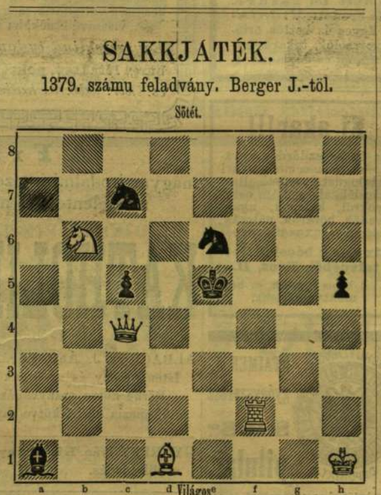
Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Tőrösi Miklós Károly, a nagy-kanizsai törvényszék jeles birája, 54 éves korában. — Id. Toperczer Sándor, biharmegyei árvaszéki ülnök, Nagy-Várad egyik tisztelt polgára, 65 éves korában. — Dr. Böhm Jakab, főtörzsorvos, orsz. egészségügyi főnök, ki 1849-ben mint katonaorvos az aradi várban sinylődő hazafiak iránt oly nemes bánásmódot tanusitott, hogy a börtönből kiszabadultak emlékül egy ezüst kürtöt adtak neki, 66 éves korában, Budapesten, hol utolsó éveit tölté, s hol kevéssel halála előtt az izraelita ösztöndij-egyletnek ezer forintot, az orvosok egyletének 200 forintot ajándékozott. — Kováts Ferencz, fővárosi ősz polgár 77 éves; Nádasdy József, magyar királyi államvasuti hivatalnok, 52 éves; Gertinger Adolf, nyugalmazott magyar királyi pénzügyi tanácsos, 87 éves korában; Mailänder Antal, volt honvéd, Budapesten. — Hulényi Ferencz, leányiskolai főtanító, az érseki tanitóképző intézet zenetanára és városi karigazgató, 71 éves korában, Esztergomban. — Tillmann Károly, herczegprimási drégely-urodalmi felügyelő, 50 éves korában, s Esztergomban nagy részvét közt temették el. — Berzenczy Imre, birtokos, 56 éves korában, Bártfán. — Hennicke Rezső ismert könyvkereskedő és kiadó, Győrben, 61 éves korában. — Bartl Vincze, Arad városának egyik legöregebb polgára, 89 éves korában, Battonyán. — Ludeser Lőrincz, csanálosi birtokos, volt árvagyám, Nagy-Károlyban. — Mihálovics Béla, birtokos, 47 éves korában, Csik-Szeredában. — Lukács István, kaszaperi nagybirtokos, Arad- és Csanádmegye társaskörének egyik kedvelt tagja. — Ripossy József, kis-szebeni polgármester, 77 éves korában, hivatalviselésének ötvenedik évében. — Goll Ferencz, volt honvéd, nyug. pénzügyi tisztviselő, 66 éves korában, Pécsett. — Ó-gyallai Szabó László, egykori szolgabiró, 80 éves korában, Kőbölkuton. — Dulea Ferencz, gyógyszerész, 27 éves korában, Zilahon. — Grefenegg Vilmos, fővárosi árvaszéki ülnök. — Spányik Károly, budapesti ügyvéd, Spányi Béla festőművész és Spányi Irma operai énekesnének édes atyja. — Kovács István, a szatmárnémeti ref. gymnázium érdemes tanára, ki a tanügy terén negyvenkilencz évig működött, 72 éves korában. — Karger Nándor, nyug. honvéd-őrnagy, 61 éves korában, Ujvidéken. — Kemecsy József, hittanhallgató, a debreczeni kollégium egyik legkivábbb növendéke.

Ozv. Veskóczi Budaházy Sámuelné szül. Nánássy Zofia, Könyves Tóth Kálmán debreczeni lelkész és jeles iró szeretett anyósa, 63 éves korában, Debreczenben. — Csuja Imréné, előbb Apagyi Bertalanné, szül. Iklódy Mária, 47 éves korában Iklódon s benne illalt az iklódi Iklódy régi család. — Ozv. Stohmayer Alajosné szül. Endes Juliánna, Gyarmaty Zsigmondné irónőnk közel rokona, 82 éves korában, Bánffy-Hunyadon. — Özv. Zöldi Miklósné szül. Szabó Juliánna, a magyar szinészet egyik régi tagja, ki főkép komikai szerepeket játszott, a vidék egyik kiváló szinmüvészének özvegye Debreczenben, melynek szinházi nyugdij-intézete gondoskodott a félszázadnál tovább működött szinésznő agg napjairól, 74 éves korában. — Borszéki Antalné szül. Konkoly Thege Vilma, pénzügyminiszteri titkár neje, 31 éves korában, Budapesten; ugyanitt Porzsolt Lajosné szül. Offenmüller Mari, igazságügyi miniszteri tisztviselő neje. — Özv. Török Sámuelné szül. Szuper Vilma, cs. kir. megyei törvényszéki tanácsos özvegye, 61 éves korában, Kassán. — Ruttkay Györgyné, államjószágigazgatósági titkár neje, 28 éves korában, Temesvártt. — Ifj. Fesselhofer Józsefné szül. Werly Irma, 26 éves korában, N.-Kanizsán. — Zombortsevics Ferenczné szül. Matkovics Lujza, ügyvéd neje, 71 éves korában, Szabadkán. — Marossfy Jakabné született Lánczky Janka, 61 éves korában, Nagybányán. — Zathureczky Józsefné szül. Hollaky Ilka, nagy-ajtai tekintélyes birtokos neje. — Miklósi Józsefné, törvényszéki biró neje, 58 éves korában, Csik-Szeredán. — Melioresz Konstanczia, 74 éves korában, Sárosfán. — Özv. Reichmann Babette, a magyar jelzálóghitelbank czégjegyzőjének, Reichmann Miksának édes anyja, Budapesten. — Tóth Jakabné szül. Simon Anna, Szegedváros egyik legidősb matrónája, 88 éves korában.

SAKKJÁTÉK.

1379. számu feladvány. Berger J.-től.

Sötét.

Világos indúl s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1372. sz. feladvány megfejtése.

Berger J.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Kg2—h3	Kd5—e4 (a)
2. Vh6—f4 †	Ke4—d5
3. Vf4—f3 matt.	
a.	
1. —	H t. sz. (b)
2. Vh6—e6	K lép.
3. Ve6—c6 matt.	
b.	
1. —	Fc5—e7—f8
2. Vh6—c1—d6	t. sz.
3. Vc1—c4 v. Vd6—d3 matt.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. Andorfi S. — Kovács József. — W. E. k Józsa. — *Az Erkel-sakktársaság nevében:* Exner Kornél. — *Tarnóczon:* Németh P. — *Barbán:* A «C. T. C.» 4426. sz. tagja. — *Csákvárott:* Mayer Károly — *A nagyenyedi olvasókör nevében:* Nagy András. — *H.-Nádudvaron:* A társas kör. — *A pesti sakkör.*

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

M. V. Dalok I—III. Nagyon középszerűek. Az I-ben meglep a strófa-szerkezet csinossága, különösen az a jól keresztülvitt fogás, hogy a második sor a negyedikben ismétlődik s úgy viszi tovább a gondolatot. Ezt az egyet, ha némi nyelvi hibái (pl. siraszál, sirass helyett) s verselési gyarlóságai (pl. hogy jambus lábra trocheus vagy spondeus láb akar rim lenni) javithatók volnának, talán közölni is lehetne. Egyelőre jobb még homályban maradnia.

Háromat. Magyarul úgy mondják: hármat. A versek belértéke sem áll feljebb, mint nyelvök és formájuk.

Osztályrész. Most már jó volna mind, de a két utolsó sor érthetetlen. Bármennyit törjük rajta fejünket, nem értjük.

Bús-nak Kisérletnek elég csinos, de csak is annak. Irodalmi szinvonalig nem ér fel. Miféle rimek ezek: fúj be — csicsergése; újra él — zenér; vidámsággal — gonddal. Biz ezek nem rimek. Egy oly kis igényü dalból, melyben alig van fogható tartalom, ha még a hang és a forma bája is hiányzik: mi marad akkor? Jóformán semmi.

Kritikán al-l. Az ember csak szenvedni született. — Udvaromon nyilik. Férjétől távozó hölgy. A lélek orvosaihoz. Hiába. Füstbe ment terv.

A Franklin-Társulat könyvkiadó hivatala

ingyen és bérmentesen küldi

a kiadásában megjelent könyvek teljes jegyzékét mindazoknak, kik hozzá e végett fordulnak.

Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda

(Budapest, egyetem-utcza 4. sz.)

HETI NAPTAR. Április hó.

Nap	Katholikus es protestans	Görög-Orosz	Izraelita
18 V	C Apollónius vt.	C Palm	6 E Eutik	13
19 H	Timon vt. +	Hermogén	7 Kallióp	14 Első. b.
20 K	Tivadar hv. +	Szulpicz	8 Herodion	15 P. H. 1
21 S	Anzelm pk. e. +	Adolár	9 Eupszik vt.	16 H. 2. n.
22 C	Sz. és K. vtk. +	Nagy csütörtök	10 Ferencz	17
23 P	Béla pk. vt. +	Nagy péntek	11 Antipa	18
24 S	György. vért. +	Nagy szombat	12 Vazul pk.	19 S. Ch.

Holdváltozásai: ⊙ Holdtölte 18-án, 4 óra délután.

TARTALOM.

Szöveg: Gróf Andrássy Gyuláról. — Itthon. (Költemény.) Benedek Jánostól. — Pázmán Péter élete. — Balekfogás. — Sándor Mátyás. Verne Gyula regénye. — Egyveleg. — A' vörös rém. — A belgiumi munkás-lazongásból. — Irodalom és müvészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Képek: Gróf Andrássy Gyula arczképe. Benczur Gyula festménye. — Znió-váraljai apátsági épület. — Földszinti szoba a znió-váraljai apátsági épületben. — Első emeleti szoba ugyanott. — Vág-sellyei kastély. — Radosnyai kastély. — Gróf Andrássy Gyula budai palotájából: 1. Dolgozószoba. Elfogadó-terem. Klösz fényképe után. — Sándor Mátyás. (Két képpel.) A belgiumi munkások lázongása: 1. Gyalog katonaság, a mint Monceau üveggyára előtt a tömggre tüzel. 2. Badoux üveggyárának égése máréz. 26 án.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Nyers selyem bastruhákat (egész selyem) **9 frt 80 kr. egy teljes ruhára,** továbbá selyosabb minőségeket legalább két ruhának vétele mellett vámmentesen házhoz szállit **Henneberg G.** (cs. k. és ofv. szállító) selyemgyári raktára **Zürichben.** Minták postafordultával. Levelek 10 kr.-ral bérmentesitendők.

Köszvényeseknek.

Kwizda Ferencz János, cs. k. udvari szállitó és kerületi gyógyszerésznek, Korneuburgban.

Több éven keresztül nehéz és hosszas betegségektől látogatva, testileg egykori énemnek árnyékává sülyedtem. Főként **idegrendszerem** mutatkozott szétbomlottnak.

Többféle szernek sikertelen használata után, testem erősítése czéljából hideg dörzsölésekhez folyamodtam, melyeket fél évig alkalmaztam, de szintén siker nélkül; még végre egy barátném ajánlatára az Ön annyira **dicsért köszvényfolyadékát** vízzel vegyitve használtam a dörzsölésekre. A tanácsot körülbelül három hónap előtt követtem, s nem bántam meg. A légvonat ellen nem vagyok többé oly érzékeny, és ez idő óta magamat a legnagyobb mértékben megerősödve is érzem.

Teljes tisztelettel
Tils Mária,
cs. k. őrnagy neje.

Hetzendorf, Bécs mellett, 1883 jun. 30.

Kapható minden gyógyszertárban.
Főraktár: kerületi gyógyszertár, Korneuburgban.

Szives figyelembe vételül.

E készitmény vételénél kérjük a t. közönséget folyton **Kwizda köszvényfolyadékát** kérni, és arra ügyelni, **hogy épugy minden palaczk,** mint a **carton** is, **a mellékelt védjegygyel** legyen ellátva.

Egyetemi tanárok és több száz gyakorló orvosok megvizsgálták már Brandt R. gyógyszerész svájczi labdacsait s azokat biztosan kellemesen ható s legkevésbé sem ártalmas gyógyszernek nyilvánitották. Ez a tény maga elegendő meggyőzni azokat, a kik még netalán e kitünő házi gyógyszer hatásában kétkednének. A valódi svájczi labdacsok vételekor ügyelni kell a czégjegyre s Brandt R. névaláirására.

Schlick-féle vasöntőde és gépgyár-részv.-társaság
BUDAPESTEN.

Központi iroda: VI, váczi körut 57. – Gazdasági géposztály: VI. külső váczi ut 1696/1699.

Ajánlja kitünő szerkezetü **gőzcséplő-készületeit** szén-, fa- és szalma-fütésre, **szegecses rendszerü járgánycséplőit** tisztitó készülettel zsákolóval vagy anélkül, **gabonarostáit** (Baker-rendszer) továbbá legjobbnak bizonyult szabadalmaz. **Schlick-féle kettős és hármas ekéit** Árak 58 frt-tól kezdve. **Mélyitő ekéit** önvezetékkel (Sack után), **Schlick- és eredeti Vidats-féle egyvasu ekéit.** Ezenkivül készletben vannak: Egyes és kettős örlőmalmok, «LITTLE GIANT» csöves-tengeri-darálók, tengeri morzsolók, takarmány-készitő-gépek és olaj-sajtók stb. — **Árjegyzékek kivánatra ingyen és bérmentve.**

500 aranyat fizetek annak,

ki dr. GREENSILL salicyl-sav-szájvize használata után — egy üveggel 40 kr. — még valaha fogfájást kap vagy lehellete büzös leend. *Dr. Greensill fogszépitője,* mely a szájviz után használandó, a fogakat fényes fehérré teszi. A szer ártalmatlansága biztosittatik. Ára 40 kr. Kapható gyógyszertárakban, illatszerkereskedésekben, s előkelő fodrászoknál, Dr. GREENSILL RÓBERT, tanár, Párisban. Főraktár Budapesten *Dankovszky Istvánnál* V. k., József-tér 2. sz. *Török Józsefnél* VI. k., király-utcza 12. sz. *Neruda Nándornál* IV. ker., hatvani utcza. Budán *Kabakovits Györgynél* illatszerkeresk., II. ker., fő-u. 30.

Ki akar!!!

olcsón és szilárdan bevásárolni, hozassa meg a nyári katalogust, eredeti illustrácziókkal, nap- és esernyőkről, kalapok, nyakkendők, bőráruk, pálczák, diszmű-és luxus-tágyakból

Rix első bécsi üzlet-telepéből, Bécs, II.

E katalogus ingyen és bérmentve küldetik.

Egyszeri használat elégséges, hogy fájdalom nélkül, teljesen kiirtassék

a szőr gyökerestül az arcz és karokról

A szőr nem nő többé. Hivatalból ártalmatlannak elismerve, orvosilag ajánlva. Egy szelencze 3 birod. márka. Boettcher R. gyógysz. Dt. Eylau, Nyug. Poroszország.

Franczia folyékony hajfestő-szer (Chromatique Parisien),

melylyel minden hajat tetszés szerint 10 percz alatt állandóan megfesthetni fekete, barna v. szőkére. Tulajdonságai: a szin állandó s a természetes szintől meg nem különböztethető, az alkalmazás egyszerü. Ára 2 frt. A készülékek (csészék, kefék stb.) 60 kr. — *Főraktár: Budapesten, Török Józs. gyógyszertára, király-utcza 12. szám*

SCHUTZMARKE ADLER-PILLEN APOTHEKER J. STAIMER DEPONIRT. **STAIMER J. gyógyszerész sas-pilulái.**

Jeles hatással az **emésztési** és **altesti működés szabályozására,** valamint **a vér tisztitására.** Kitünő: **étvágytalanságnál, nyálkásodás, gyomorhurut, megrögzött szorulásnál** és **szorulási hajlamnál, máj-** és **lépbajnál, sárgaságnál, aranyeres bántalmaknál, vértolulásnál** a fej felé, **fölfuvódásnál, giliszta-baj, köszvény** és **csuznál.** sak akkor valódi, ha védjegygyel és névaláirással van ellátva. Egy dobozzal **70 kr.** Raktárak csak a gyógyszertárakban. — **Budapesten** a városi (szent háromsághoz, czimzett) gyógyszertárban. városház-tér 9-dik szám; Török József gyógyszertára, király-utcza 12; Szöllősy István gyógyszert. Továbbá **Pozsonyban** Dr. Adler Rudolf gyógyszert. a Megváltóhoz; **Székesfehérott** Dieballa György; **Sopronban** Botfy Kálmán; **Miskolczon** Dr. Rácz G.; **Debreczenben** Dr. Rothschneck Emil; **Nyiregyházán** Kurányi Imre. 2722

Megkülömböztetendők a közönséges Seidlitz-poroktól, a hirneves nagy-igmándi keserü kút vizéből nyert természetes forrás-sóból készült,

Schmidthauer L. I. magyar ÁSVÁNY-SEIDLITZ (PEZSGŐ)-PORAI

1 adag ára 10 kr. 1 doboz 12 adag 1 f. o. é.

Kitünő hatásuak **étvágy s emésztéshiány felfuvódás, gyomorhurut, makacs székrekedés, sárgaság, máj és lépdaganat, elkövéredés, aranyér és vérbőségnél.** A természetes ásvány-vizek s azok terményei tudvalevőleg a legegészségesebb gyógyszerek, mert a természetet nem szoktatják a folytonos használatra, hanem a rendes egészségi állapotot hozzák létre, ezen jeles tulajdonságuk s ártalmatlanságuknál fogva sokkal felette állnak az ösmeretlen összetételü, nagyobbrészt **áloe** tartalmu **drasztikus labdacsoknak.** Ezen készitményben, mely hazánk egyik **nevezetes gyógyforrásának** összes hatékony részeit tartalmazza, szerencsésen van összpontositva a jutányosság, kényelmes használat, s az ivásnál fejlődő szénsav által fokozott hatás, miért is a sokkal költségesebb ásvány-viz gyógymódot előnyösen helyettesiti. **Postai megrendelést utánvéttel, vagy dobozonként 1 frt 20 kr. előleges beküldése mellett, bérmentve s ajánlva azonnal megküld a n.-igmándi kút kezelősége Komáromban.** Kapható Budapesten **Török József** gyógysz. király-utca 12. s az ország majd minden gyógytárában. 2648

Brünni kelméket
2662 elegans

nyári öltözetre,

3.10 métert, azaz 4 bécsi rőfőt kitevő szelvényekben

4 frt 80 kr.-ért igen finom,
7 forint-ért legfinomabb,
10 frt 50 kr.-ért legeslegfin.

valódi gyapjuszövetből,

valamint kammgarn és felsőkabát-szöveteket szállit az összeg postautánvétele mellett a hiteles és szilárdnak ismert

Siegel-Imhof
Tuchfabriks-Niederlage
BRÜNNBEN.

Nyilatkozat. Minden szelvény 3.10 mtr. hosszu és 136 cm. széles, tehát teljesen elég egy tökéletes uri öltözékre. — A fönnebbi czég ismert szilárdsága és jelentékeny munkaképessége kezesség arra, hogy csak a legjobb áru, pontosan a választott minta szerint szállittatik.

Miután most sok szédelgő czég «Brünni áruk» köpenye alatt garázdálkodik, a fönnebbi czég ennek ellenében *mintákat* küld, *ingyen és bérmentve.*

1826 óta váczi utcza 9. sz.

a KÉK CSILLAG-hoz czimzett

HARIS, ZEILLINGER és Tª

czég alatt fennálló

vászon és fehérnemü raktár

ajánlja a tavaszi idényre egészen ujonnan felszerelt nagy raktárát elismert jóságu mindenféle **rumburgi, hollandi, irlandi, creasz, sziléziai, magyarhoni** és egészen **széles alsó** és **paplanlepedő vásznakban, asztalteritékek, kávé-abroszok, törülközők, vászon** és **batisztkendők, chiffon, shirting,** vászon és batisztra himzett **csikok** és **betétek,** valódi franczia **czérnacsipkék** és **betétek, függönyök,** szines **creton** és **oxford,** továbbá **kész fehérnemüek, hölgyek, urak** és bármily koru **gyermekek** részére, **gallérok, kézelők, hölgy** és **férfi harisnyák, trikott alsóruhák** és sok más szükségleti czikkekben.

Menyasszonyi kelengyék jól varrva és a legujabb minták után – melyekből mindenkor nagy választékot tartunk raktáron — a legizlésesebb kiállitásban készülnek. — Rendelések gyorsan és lehető legjobban eszközöltetnek, kivánatra fenti czég **rajzokkal** ellátott **árjegyzéket** küld, mely a raktáron levő tárgyak legolcsóbbra szabott árait, nemkülönben a legkedveltebb **modellek ábráit** — kész fehérnemük, ágykészletek, keresztelő párnák, asztalteritékek és sok más czikkekről — **tájékoztató magyarázattal** ugyszinte **menyasszonyi kelengyék** összeállitását és költségvetését — tartalmazza. ☞ A **vásznak valódiságáért** kezesség vállaltatik, meg nem felelő áruk legnagyobb készséggel 8—14 nap alatt visszavétetnek, ha a darab a mi czimképünkkel (Vignette) van ellátva.

Egyszersmind tudomásul szolgáljon, hogy a cs. kir. szab. **korneuburgi lótakaró, pokrócz és ágytakaró** *gyári raktár, Schauman és Tá cs. kir. udv. és hadsereg szállitóktól,* **üzlethelyiségünkben** *létezik.*

A Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utcza 4-ik) megjelentek és minden könyvárusnál kaphatók következő

KATHOLIKUS IMAKÖNYVEK

ALBACH Sz. J. **Áhitat órái.** Elmélkedések Isten, erény és az örökké valóság felett
Bőrbe kötve aranyvágással 2 frt.
Franczia bőrbe kötve kapocscsal 3 frt.

GYŐRFFY Iván. **Kis mennyei manna.** Harmadik kiadás. Kötve 25 kr.

GYŐRFFY Iván. **Mennyei manna.** Katholikus ima- és énekkönyv tanuló ifjak és éltesbek számára. 3-ik kiadás. Kötve 50 kr.

HUNGARI A. **Isten temploma.** Imakönyv minden rendü és állapotu keresztény katholikusok számára. Zsebkiadás. Egy aczélmetszettel, bőrbe kötve aranyvágással. 2 frt.
Franczia bőrbe kötve kapocscsal 3 frt.
Kék v. vörös bársonyba kötve, kereszttel és kapocscsal 6 frt.

TÁRKÁNYI Béla. **Uj rózsáskert.** Imádságos és énekes könyv katholikus keresztény hivek használatára. Czimképpel. **Zsebkiadás.** Bőrbe kötve, aranyvágással 2 frt.
Franczia bőrbe kötve kapocscsal 3 frt.
Kék v. vörös bársonyba kötve, kereszttel és kapocscsal 8 frt.

TÁRKÁNYI Béla. **Nagyböjti kalauz.** Krisztus kinszenvedésének és halálának negyvennapi megszentelésére a nagyhéti ájtatossággal együtt. Négy aczélmetszettel. Franczia bőrbe kötve kapocs. 3 frt.

TÁRKÁNYI Béla. **Ártatlanok öröme.** Katholikus imakönyvecske kis gyermekek számára. Sok képpel. Kötve 20 kr.

TÁRKÁNYI Béla. **Vezérangyal a mennyei korona elnyerésére.** Kathol. imádságos és énekes könyv. Négy aczélmetszettel. Bőrbe kötve, aranyvágással 2 frt.
Ugyanaz: **zsebkiadás,**
Bőrbe kötve aranyvágással 2 frt.
Franczia bőrbe kötve, kapocscsal 3 frt.

TÁRKÁNYI Béla. **Vezércsillag az üdv nyerésére.** Imakönyv a kath. nőnem használatára. Öt aczélmetszettel, hires remekek után a külföld legjelesb mesterei által metszve.
Bőrbe kötve, aranyvágással 3 frt 50
Franczia bőrbe kötve kapocscsal 5
Ugyanaz **zsebkiadás,** két aczélmetszettel. Bőrbe kötve, aranyvágással 2
Franczia bőrbe kötve kapocscsal 3
Kék v. vörös bársonyba kötve kereszttel és kapocscsal 5

TÁRKÁNYI Béla. **A hajadonok őrangyala.** katholikus imakönyv.
Velinpapiron 5 képpel. Franczia kötve kapocscsal 3
Ugyanaz: **zsebkiadás,**
Bőrbe kötve aranyvágással 2
Franczia bőrbe kötve 3
Kék v. vörös bársonyba kötve, kereszttel és kapocscsal 8

TÁRKÁNYI Béla. **Ifjuság kalauza az életre.** Katholikus imakönyv énekekkel zsoltárokkal. Vászonba kötve aranyvágással 80

TÁRKÁNYI Béla. **Keresztény öreganya mola.** Kathol. imádságos könyv. Egy képpel.
Bőrbe kötve aranyvágással 2
Franczia bőrbe kötve kapocscsal 3

ALBACH J. S., **Heilige Anklänge.** Gebete für katholische Christen. Neunzehnte Auflage. Mit sechs Stahlstichen.
Gebunden in Leder mit Goldschnitt und Schuber 3 fl. 50
Gebunden in Chagrinleder mit Schliessen
Gebunden in Sammt mit Silber-Kreutz u. Schliessen 8

Zwanzigste Original-Auflage in kleinstem Taschenformat
Gebunden in Chagrinleder mit Schliessen
Geb. in Sammt mit Kreutz u. Schliessen

Huzás már e szombaton.

KINCSEM-SORSJEGYEK à 1 frt 11 sorsjegy 10 frt

Főnyeremény **50,000** frt készpénzben.

Továbbá **10.000** forint **5000** forint 20% levon. | **4788** pénznyeremény.

KINCSEM-SORSJEGYEK kaphatók a magyar lovar-egylet sorsjegyi-irodában Budapest, váczi-utcza 6. szám.

Huzás már e szombaton. Huzás már e szombaton.

ÉRTESITÉS
a husvéti kiállitásról.

A legdiszesebb husvéti

TOJÁSOK

egész uj kiállitásuak **10 krtól 30 frtig** rendkivül nagy választékban. Hasonló husvéti **tojás-töltelékek** hölgyek és gyermekek számára **Pompás meglepetéstárgyak az annyira szokásba jött husvéti öntözéshez** részint költői gyengéd, vagy kedvderitő természetüek.

Tojás szines —.10 krtól 1.30-ig, virágfestéssel 20 krtól 2.40 krig.
Tojás szines fonatú 35 krtól 5.40 krig. arccal 50 krtól 1.50 krig.
Tojás peluche, atlasz vagy selyemmel 35 krtól 2.75 krig.
Tojás dominóval 50 krtól 1 frtig, kocikával 35 kr. földgömbbel 1 frt, gyüszüvel 35, varró- vagy iró-készlettel 1 60, takarékperselylyel 75 kr.
Tojás csodakigyóval 35 kr, zsebórával 1.60, himzés mintával 80 kr.
Tojás babával 1.20 tól 2.50-ig, gyermekjátékkal 1.40, 2.75, 5 frt g
Tojás himzett és festett selyemmel 1.75-től 10-frtig. porcellánból 30 krtól 75 krig,
Tojás peluchebõl kis csibécskével 2 frtól 12 frtig.
Tojás csinos porcellán figurákkal 1 frt-tól 12 frtig,
Tojás szines üvegből, bronz állványnyal 1-től 7 frtig
Tojás flaconnal, a legfin. kivitelben 8-tól 12 frtig
Tojás fantasztikus alakban, u. m. taliga, kocsi, fészek, szán, kosár, bölcső stb. stb 25 frtig.

☞ **Mind nyiló.** ☜

Ezenkivül még sokféle **husvéti különlegességek,** melyek használatával csak a vevő ismeretik meg, kaphatók

KERTÉSZ TÓDOR-nál BUDAPEST, Dorottya-utcza 1. szám.

Irásbeli megrendelések ¼-dén való beküldését kérem. **Képes Árjegyzék mellékeltetik**

Gyomor-gyengeség, dispepsia, gyomor-pangás, gyomorégés, rosz emésztés és minden gyomor-bántalom ellen!

Boudault-féle

PEPSIN-BOR,

(ó-spanyol borban oldott tiszta pepsin).

A pepsin az emberi és állati gyomor egy sajátságos váladéka, mely arra van hivatva, hogy a gyomorba jutott zsir és fehérnye tartalmu anyagokat feloldja és felszivódását elősegitőve tegye. Pepsin nélkül emésztés nem képzelhető. Ha gyomrunk nem választ el kellő mennyiségü pepsint, ugy az emésztés rögtön megakad, s a legkülönbözőbb gyomorbajok állanak elő. Ily esetben igen hasznos oldott pepsint vinni a gyomorba, mely a **pepsin-bor** által érhető el. Dr. Corvisart, III. Napoleon házi orvosa, fényes eredménynyel használta e szert fejedelmi betegén, s utánna a legjelesebb orvosok számos szenvedő emberen. — **Egy üveg ára 2 frt 50 kr.**

Magyarországi főraktár: Török József gyógyszertára, Budapest, király-utcza 12. szám.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható — az osztr. tartományok számára SZELINSKI GYÖRGY cs. k. egy. könyvárusnál Bécsben I, Stefansplatz Nr. 6.

DEÁK FERENCZ BESZÉDEI.

MÁSODIK KÖTET.

1848—1861

összegyüjtötte

KÓNYI MANÓ.

Ara füzve 2 forint 40 krajczár.

Az I. kötet 1829—1847. ára füzve 4 forint.

Valamennyi külföldi szerek fölött előnybe helyezendők a tudományos alaptételek szerint és több éveken át bel- és külföldön nyert tapasztalatok nyomán növény-kivonatokból összeállitott

KÁRPÁTI EGÉSZSÉGI LABDACSOK,

melyek eldugulás, nyálkásodás, étvágyhiány, gyomorbaj, felfuvódások, szédülés, fejfájás, váltóláz, aranyér, bőrkiütések, köszvény, vizibetegség és sargaság ellen a legjobb eredménynyel használtattak. **1 doboz ára 21 kr.; 1 tekercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr.**

Ugyanezek valódi minőségben a következő raktárnokoknál kaphatók:

Budapesten: Pataky Károly gyógyszerésznél, az uj épülettel szemben, a Széchenyi téren. **Pozsonyban:** Pisztory Bódog gyógyszerésznél. **Debreczenben:** Mihálovits István gyógyszerésznél. **Kecskeméten:** Molnár János gyógyszerésznél. **Szegeden:** Kovács Albert gyógysz. **Temesvárt:** Tárczay István gyógysz.

2595

Legujabb hálairatok:

Tekintetes ur! Az Ön labdacsai valóban csodákat müvelnek, Hubácsek Katalin itteni lakosnő, ki borzasztó görcsöknél fogva a halálhoz közel volt, az öt kezelő orvos engedélyével néhány labdacs beadatott neki. Rövid idő mulva a görcsök megszüntek s az egész helység csodálatára már másnap házi teendőit végezte. Trencsin-Tepla, 1885 május 26.

Miklós Antal, tanitó.

MARTINY H.

tajtpipa-metsző, tajtpipa-metsző,

2739

Budapest, váczi utcza 19.

Árjegyzék franco ingyen.

LIPPMANN KARLSBADI PEZSGŐ-PORA

A karlsbadi ásványvizekből nyert forrás-termények segitségével készitve, tehát ezek minden hatályos anyagát tartalmazzák és minden gyógyitó tulajdonait különös érvényre juttatják.

Étvágyat gerjeszt.	Használata kellemes.	
Emésztést előmozdit.	Gyomorbajban szenvedőknek Vade-mecuma.	Hatása biztos.

Felülmulhatlan hashajtó szer.

Kivételes gyors és biztos hatással.

Kellemes, olcsó, kényelmes.

Egészséges! tehát **üditő!**

minden csikarólag működő hajtószer, pilula stb. fölött előnyben részesitendő. — **Orvosilag ajánlva** gyomor-, bél-, máj-vese- és hólyagbajóknál.

Elismert és sokat keresett háziszer.

Emésztési gyengeség vagy megzavart emésztésnél, étvágyhiány, ülő életmód által előidézett gyomor- s bél-atonia, nyálkásság és evés utáni roszullét, kellemetlen lbőfögés, felfuvódás, gyomorhév, gyomorfájdalom, — nyomás vagy görcs, vértódulás, főfájás, szédelgés, migraine, vérrekedés, aranyér, rendetlen székelés és makacs székrekedésnél. Approbált szer kövérség ellen. **Valódi csak** akkor, ha minden adagon védjegy, **Lippmann** kezevonása, látható.

Kapható eredeti dobozonként 12 pár 2 forint, egyes párok 20 kr.-jával, **minden bel- és külföldi gyógyszertárban** 2 frt 15 kr. beküldése mellett egy eredeti doboz bérmentve küldetik. 1 doboznál kevesebb nem küldetik.

Központi szétküldés: LIPPMANN gyógyszertára, Karlsbadban.

Főleté ág részére: 2647

TÖRÖK JÓZSEF ur gyógyszertára, Budapesten.

Raktárak Magyarországban következő gyógyszerész uraknál: **Budapesten:** városi gyógyszertár a «Sz. Háromsághoz» gyógyszertár a «Nagy Kristófhoz», gyógyszertár a «Magyar király»-hoz, gyógyszertár a «Nádorhoz». **Alsó-Kubin:** Kralik: **Bártfán:** Toperczer. **Békésen:** Debreczeny. **Baján:** Geiger. **Csabán:** Südy, Varság, Badics. **Debreczenben:** Dr. Rothschneck. **Győrben:** Lipóczy, **Holics:** Mühlbauer. **Hódmezővásárhelyen:** Kiss. **Kaposvár:** Czollner, Babachay. **Kecskemét:** Molnár. **Karánsebes:** Vladt. **Kőszeg:** Küttel. **Kassa:** Gállik. **Komárom:** Kirchner. **Kun-Szt.-Mártonban:** Szántó. **Lugoson:** Vértes. **Mágócs:** Seny. **Miskolczon:** Dr. Hercz. Dr. Rácz. **Moór:** Girsik. **Munkácson:** Gottier. **Nyitrán:** Covát, Cornál. **Nagy-Becskerek:** Menczer. **Nagy-Szalonta:** Kovács. **Nagyváradon:** Molnár, Héring. **Nyiregyházán:** Korányi, Lederer, Szopko. **Nagy-Kanizsán:** Belus. **Pancsova:** Bauer. **Pozsonyban:** Adler, Heinrici, Pisztory, Soolcz. **Pécs:** Balázs, Kovács, Sipőcz. **Sopron:** Csathó, Grauer. **Szabadkán:** Décsi, Joó. **Selmeczbányán:** Stanka. **S.-A.-Ujhely:** Pintér. **Székesfehérvár:** Dieballa. **Szeged:** Barcsay. **Szatmár:** Rosin. **Szegzárd:** Szandy. **Tolna:** Gömbös. **Tata:** Mennich. **Temesvár:** Jahner, Hönig, Tárczay. **Ujvidék:** Gro singer. **Verseczen:** Müller, Kücher, Strach. **Veszprém:** Fereneczy. **Zombor:** Gallé, Sauerborn.

Raktárak Erdélyországban következő gyógyszerész uraknál: **Brassón:** Hornung, Kellemen, Kugler, Jekelius. **Balázsfalva:** Schniess özvegye. **Fogarason:** Hermann. **Kolozsvárott:** Gurdhardt. **Nagy-Szebenben:** Morscher. **Székely-Udvarhelyen:** Koncz.

Raktárak Horvátország és Szlavoniában következő gyógyszerész uraknál: **Zágráb:** Katkic, Kögl, Pecic, Pospisil, Schwarcz. **Be ovár:** Herzic, **Bród:** Sreppeel. **Eszék:** Dienes. **Károlyváros:** Findeis, Sest Sladovic. **Kaprina:** Fink. **Kapronoza:** Werli. **Sziszek:** Kubányis. **Vukovár:** Kraicovic. **Varasdon:** Riedl.

Ez alkalommal

bátorkodik a már **50 esztendőn tul** fennálló

UNGER F. V. FIA

rövid-, szövött- és fehérnemü-kereskedése

a t. cz. vevő közönség szives tudomására juttatni, miszerint a tágas és minden kényelemmel ellátott, mindenkor

dúsan felszerelt áru-raktárának uj helyisége 1886 május 1-től a bécsi utczában nyittatik meg:

Budapest, Haris-palota 7. szám alatt.

GRÓSZ LAJOS

a nagyérdemü közönségnek legjobban berendezett fogtechnikai műtermét ajánlja, hol is teljes jótállás mellet mindennemü

műfog és fogsor,

valamint **müleges szájpadlás** (Obturateur) a legujabb **amerikai mód szerint** készittetik. Készitményeinek szoliditása mellett az általa **16 évi gyakorlattal** bel- és külföldön szerzett tapasztalatok tanuskodnak.

Műterem

Budapesten, IV., Magyar-utcza 1. sz.

a hatvani-utcza sarkán.

Fontos hölgyeknek!

Cordonnet-Hemdknöpfe 6 6 6 6 6 6 Sorte ......

Nº 5 Sorte ......

Mily magas értékkel birnak varrással foglalkozó házi nők és házi leányok előtt, valamennyi fehérneműre, **a jó előállitásu czérnagombok** eléggé ismeretes. Ennek folytán bátorkodik a **45 év óta fennálló és jóhirü bécsi czérnagomb-gyár** a t. hölgyeket figyelmeztetni, hogy csekélyebb gyártmányok **utánzott** gyári jegyekkel vannak kereskedésben; melyek **jó sárga rézzel befuttatott karikák** helyett **fehér horganykarikával vannak** készitve; továbbá sok **csekélyebb** gombfajta legfinomabb angol Marschall-vászonczérnából készültnek nyilvánittatik, mely azonban **olcsó** minőségü czérnából, sőt **gyapjuszálakból** is készittetik, s igy **legkevésbbé sem** felel meg a feldicsért je es minőségeknek.

Kéretnek tehát saját érdekükből a t. hölgyek, czérnagombok vásárlásánál a **fönnebbi gyári jegyre** tekintettel lenni, mint a mely **biztositókul** szolgál, hogy **tökéletesen szilárd** gyártmánynyal van dolguk.

Dr. Lengiel F.

nyir-balzsama.

Már a növényi nedv, mely a nyirból ha annak törzsét megfurták, kifolyik, ember emlékezet óta a legkitünőbb szépitőszernek van ismerve; ha pedig e nedv a föltaláló utasitása szerint vegyi uton balzsammá dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bir. Ha azzal **arczot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a következő reggelen majdnem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, minek folytán ez gyöngéddé és fehérré válik.** E balzsam kisimitja az arczon támadt redőket és himlőhelyeket, fiatal arczszint ád; a bőrnek fehérséget, gyöngédség és frisseséget kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt a szeplőt, májfoltokat, anyajegyet, orrvörösséget, bőratkát és minden egyéb bőrszenynnet eltávolit. Egy korsóval használati utasitással együtt 1 frt 50 kr.; póstán küldve 10 krral több.

Fő letét Magyarország számára Török József, gyógyszerésznél, **Budapest** király-utcza 12. szám; **Pozsonyban Pisztory Bódog,** gyógysz. **Temesváron** Tarczay József gyógysz. **Zágrábon** Mittelbach Zsigmond gyógyszerésznél.

MARGIT gyógy-viz.

(MAGYAR SELTERS.)

Hazai és külföldi orvosi tekintélyek **seltersi-gleichenbergi vizek helyett,** legjobb eredménynyel alkalmazzák: **tüdő-, gége-** és a **gyomor** hurutos bántalmainál.

2690

Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend.

Kizárólagos főraktár

ÉDESKUTY L.

m. k. udv. ásványviz-szállitónál, Budapest.

Ugyszintén kapható minden gyógyszertárban, füszerkereskedésben és vendéglőkben.

Folyékony Glycerin-Crême.

Kielhausertól, Gráczban.

ZUR SCHÖNHEITS-PFLEGE und REINIGUNG der HAUT.

A folyékony glycerin-crême sikerü egyesitése a legártatlanabb szerekn melyek a **bőrt** nemcsak **simább** és **finomabbá** teszik, hanem a nak **fiatalos frisseségét** fentartj Óvszer a **levegő, szél** és **nap** befo lyása ellen, eltávolitja a **szeplőt, napsütést, májfoltot** és minden haso arcztisztátlanságot. Egy üveg ára frt 1

Legfinomabb glycerin-szappan glycerin és illatos növényekből, kitünően tisztit élénkiti a bőrt, és a finom pipereszap an minden kivá előnyeivel bir Darabja **kék papirban** 35 krajczár.

Párisi hölgypor a bőrnek leggy gédebb fehér adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és razon tartja. — Hölgyeknél, ugy férfiaknál is borotvál után nagy kedveltségnek örvend. **Egy doboz ára 50 kr.** fehér, rózsaszin és sárga (Rachel).

Kézmosó-por mandula-szappan és sp macetből készitve, a leg tatlanabb arcz- és kézbőr tisztitó szer. **1 doboz ára 50 kr**

Rouge végétal kit. arcz rositó nappalra és estére. — Ára 50 k

Török József gyógyszerészn Budapest, király-utcza 12.

SCHUTZ-MARKE

Hamisitott *hölgypor*-tól és *glycerin creme*-től óvakodni tessék. Csak az tei tendő valódinak, melyben dobozán, va haszn. utasitásán a mellékelt védjegy

Radein fürdő savanyúviz-forrás

A Radeini savanyúviz a legjobb asztali viz. Radein. Radkersburg mellett Spielfeld felé. Leirások és árjegyzékek ingyen és bérmentve. Elárusitásért és megrendelésért a Radeini fürdő-igazgatósághoz intézendők.

legtartalmasabb szikeny-savany savanyúviz. Garod kis bebizonyitották, hogy szénsavas lavany jobb és legbi sabb gyógy köszvény szenvedő

Gazdag szénsav-, szikeny- és lavany-tartalma által a Radeini savanyúviz különleges gyógyszerként hat: köszvénynél, epe-, hólyag- és vesekövecknél, aranyérnél, görvélynél, golyvánál, sárgaságnál, gyomorbajoknál és egy általában hurutnál.

Olcsó fürdők, lakások, vendéglő.

Raktárak Budapesten: Édeskuty, Mattoni és Wille.

Máriaczelli gyomorcseppek.

Védjegy.

Jeles hatású szer a gyomor minden betegségeiben és fö lülmulhatatlan étvágyhiány gyomor-gyengeség, rossz szagu lehellet, szelek, sa vanyu felböfögés, kólika gyomorhurut, gyomorégés húgykőképződés, túlságos nyálkaképződés sárgaság, undor és hányás, ha az a gyomor ból ered, gyomorgörcs, székszorulat, a gyo mornak túlterhelése étel és ital által, giliszta lép- és májbetegség és aranyérnél.

Egy üvegcse ára használati utasitással 35 k

Kapható minden gyógyszerárban.

Főraktár Magyarország részére Török József gyóg *szeresznél Budapest, király-utcza 12. szám.*

Óvás! A valódi máriaczelli cseppek sokféleképen ham sittatnak és utánoztatnak. — A valódiság j léül minden palaczk vörös, fönnebbi védjegygyel ellá csomagolásban legyen, s a szintén minden palaczkhoz mell kelt használati utasitáson rajta kell hogy legyen, misze az Gusek Henrik nyomdájában, Kremsierben nyomat

Központi szétküldési raktár:

Brady Károly „az őrangyalhoz" czimzett gyógyszertárá Kremsierben, (Morvaország).

Nincs többé fogfájás.

Egyedül biztos szer az ugynevezett helgolandi fogcs mely egy másodpercz alatt megszüntet minden fogfájást, sz mazott az hülés vagy odvas fogaktól. Egy üveg ára 50

Nádassy-szájviz.

Ezen szájviz a legjobb fentartási szernek bizonyult min szájbajok és bárminemü fogfájás ellen, kellemetlen szag szájtól 1—2 nap alatt eltávolit és sárga-barna fogak idő alatt hófehérekké lesznek. Egy üveg ára 70 kr. és 1 50 kr. Ezen kitünő szerek kaphatók: Főraktár: *Terstyánszky Kálmán* gyógyszerésznél, kertész-utcza 32. sz. Továbbá *Török József* gyógysz. király-utcza 12, *Fauser Antal, Schwarzmann Dr. Molnár József* váczi körut és *Skala Antal* Józsefváros, gyógy uraknál és minden nagyobb gyógyszertárban. Ezenkivül *Thal mayer, Kochmeister* és *Neruda* nagykereskedő uraknál Bpest.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utcza 4. szám.)

17-IK SZÁM. 1886. BUDAPEST. ÁPRILIS 25. XXXIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre ... 6 » | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre ... 4 » | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre ... 3 » | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

PÁZMÁN PÉTER ÉLETE.

Második befejező közlemény.

PÁZMÁN további életére, halálára, egyénisége jellemzésére s magánviszonyaira nézve rendkivül érdekes adatokat tartalmaz Fraknói művének, illetőleg a «Magyar Történelmi Életrajzok»-nak még csak sajtó alatt levő s közelebb megjelenendő füzete is, melynek alapján a szerző és szerkesztő engedélyével már most kiegészithetjük a mult számunkban megkezdett vázlatos ismertetést. Előbb azonban fogjuk fel az események szálát ott, a hol elhagytuk volt, küszöbén Pázmán élete ama nevezetes fordulójának, mely az ország legelőkelőbb papi méltóságára, a primási székbe emelte.

Öt hónapig tartott Pázmán életében az az átmeneti állapot, mely őt az érsekség elnyerése előtt a turóczi prépostságba helyezte. De most az udvari kamara támasztott nehézségeket s a királyi kincstár válságos helyzetében nemcsak az érseknek a szokásos közjövedelmekben, minő a pénzverdei ellenőrzésért járó illetmény, a királyi jövedelmek tizede, jobbágyok országos adója stb.-ben való részeltetését vonakodott megadni, hanem még más terhekkel is akarta sújtani, ezek között, hogy az újvári őrség zsoldját egészen a magáéból födözze s több efféle. Pázmán kineveztetése előtt nem akart hasonló tárgyalásokba bocsátkozni s a király méltányolván álláspontját, a nélkül, hogy a kamarával való megegyezést tovább sürgetné, szept. 28-dikán aláirta Pázmán kineveztetését esztergomi érsekké. Hanem Pázmán most sem vállalkozott elődeinél nagyobb terhet vállalni s maradt minden a régiben.

PÁZMÁNNAK SZELEPCSÉNYI ÁLTAL METSZETT ARCZKÉPE.

November 29 dikén tartotta Pázmán ünnepélyes bevonulását érseki székvárosába, Nagy-Szombatba, a magyarországi katholikusok nagy lelkesedése közepett. Az udvarnak Pázmán érsekké emelése legelső sorban abból a szempontból jött kapóra, hogy tehetségeit és befolyását politikai téren érvényesitse. Az alkalom erre önként kinálkozott a nemzeti politika egyik legégetőbb kérdésében, Erdély ügyében.

Bocskay fölkelése után az udvar meggyőződve, hogy lehetetlen Erdély bekebelezését keresztül vinnie, most már minden törekvését odairányozta, hogy oly fejedelmet adjon neki, a ki befolyása alatt áll. Bethlen Gábor egyénisége erre nézve nem nyújthatta a legkisebb reményt sem, s így Homonnai Drugeth György volt az, a kit az udvar Erdély fejedelmi székére kijelölt. Ő zsoldjába fogadta a hajdukat és összeköttetésbe lépett az erdélyi elégületlenekkel, megnyerve magának egyszersmind a lengyel király s a budai pasa támogatását. Ámde Bethlen Gábor diplomácziai ügyessége Homonnai minden ármányát keresztül húzta a portánál s a budai pasa rendeletet kapott, hogy ne támogassa Homonnait. Bethlen most az 1616-diki erdélyi országgyűlésre is támaszkodva Homonnaitól a fegyver letételét követelte. Pázmán, ki mint királyi biztos lőn Kassára küldve

A NAGY-SZOMBATI EGYETEM.

A SÁROSPATAKI VÁR.